

Auhinnatöö, 1928.

370 413 -
λ

Õttevõtte põhikara
ja selle arvestamine.

Auhinna töö.

II. aukind.

Poom, Eduard.

stud. rer. pol.

Ant. Mäkelä
1. XII. 28. l. M.

E. V.
TARTU ÜLISKOOL
ÜIGUSTEADUSKOND

1. nov 1928

N° 273.

TARTU

Auhinnatöö,
mis kuulutati välja Tartu Üli-
kooli poolt 1. det. 1927. aastal,
teemil: **AA** 7457

Ellevõtte põhivara
ja selle arvestamine

Märkusena: Line ira et studio.

1. det. 1928. a. Transkriptid.
teise auhinna väärtiselt

Autor: stud. rer. pol. Eduard
Poom

Diige: Jaanson
Tartu ülikooli Sekretär

Lisukord.

lk.

Literatuuri järjestik	<u>I</u> - <u>VIII</u>
Tõestik	<u>IX</u> - <u>XIV</u>

I.

Ettevõtte põhivara . . . . . 1-43.

1. Vara elemendid ja märke . . . . . 1-28.
2. Vara liigid . . . . . 29-35.
3. Ettevõtte põhivara ja selle osised . . . . . 36-43.
  - a) Ettevõtte põhivara 36-40
  - b) Ettevõtte põhivara osised . . . . . 40-43.

II.

Ettevõtte põhivara arvutamise

1. Vääristamisest üldse . . . . . 44-47.

	<u>lk.</u>
2. Väärtuse liigid	48-57.
a) Vahimekuväärtes	48-49.
b) Tarnitamiseväärtes	50-51
c) Tooriväärtus	51
d) Turu-ehkajaväärtus	52-53.
3. Ettevõtte põhivara vääritamine	58-64
4. Mahakirjutus	65-77.
5. Mahakirjutuste vääritamine = alused	78-89.
6. Põhivara elusa määramine mahakirjutusteks	90-99.
7. Maha kirjutuse meetodid 100-150.	
a) Mahakirjutusobjekti väärt tusest rippuvad meetodid 101-113.	
1). Meetod ilma mahakirjut tusega	101-102
2). Printsipiitahakirjut tuse	103.
3). Mahakirjutus mahakirjut tuseobjekti rentabilne järgi	104.

- 4). Karm mahakirjutuse mõõt-
misalusena . . . 105.
- 5). Mahakirjutus kerutamis-
järgi . . . 105-113
- b). Mahakirjutusobjekti väärtus-
selt äraeristatavad mahakir-
jutusmeetodid . . . 114-146
  - 1). Mahakirjutus näotamis-
väärtust . . . 114-117
  - 2). Mahakirjutus järgi eht-
raamatuväärtust . . . 118-135.
  - 3). Mahakirjutus langenate
orade kaupa, kuid abraz
luubrelt yhtlase intervalliga. 136-138
  - 4). Mahakirjutus aja eht-
lusestimuretmise väärtust 139-142
  - 5). Protsentide mõju mahakir-
jutusele . . . 143-146
- c). Kõrvalne mahakirjutus. 147-150.
- 8. Mahakirjutuste raamatute tehnikas 151-164.

9. Mahaliqutute bilantiteknika ^{Dhk.} 165-175.

10. Etteoölle põhivara finantseerimine 176-184

11. Kiinnisvara ost ja myyk . . . 185-191

2) Boff, K., Handwörterbuch des Kaufmanns, Hamburg 1925, Band I u. II

3) Boff, K., Die Bilanz des Kaufmanns, Bankverf. u. -pflege, Hamburg 1925

4) Boff, K., Die Bilanz des Kaufmanns, 2. Aufl., Hamburg 1925

5) Findeisen, F., Prof. Dr., Unternehmung und Gewinn, Stuttgart 1923

6) Fricke, S., Die Veranschaulichung des Wertveränderungsverhältnisses der einzelnen Kapitalteile in den Jahresbilanzen des Einzelunternehmens, Tübingen 1913

I

Kärsolena Koo junnes autor an
kasutand järgmist literatuuri:

- 1). Beuck, W., Dr., Fragen der Betriebsbez
Herbung. Berlin 1925.
- 2). Boff, K., Handwörterbuch des Kaufz
manns, Hamburg 1925, Band I ja II.
- 3). Boff, K., Die Bilanz des Kaufmanns,
vierte Auflage, Hamburg 1925.
- 4). Buddo, G., Die Bilanz des Kaufmanns,
4. Aufl., Hamburg 1925.
- 5). Funderisen, F., Prof. Dr., Unternehmung
und Steuer. Stuttgart 1923.
- 6). Fäs, S., Die Berücksichtigung der Wertz
vermindernngen des stehenden Kapiz
tals in den Jahresbilanzen des Gewerbez
Wirtschaften. Tübingen 1913.

- 7). Glück, A., Wirtschaftslehre und Handelsz
kunde. 5. Aufl. Nürnberg
- 8). Grossmann, H., Prof. Dr., Die Abschrei-
bung als Kostenfaktor. Berz-
lin und Wien 1926.
- 9). Grossmann, H., Prof. Dr., Die Betriebsz
bilanz und die Betriebsz
Gewinn- und Verlustrechnung.
2. Aufl., Berlin 1922.
- 10). Kax, K., Dr., Der Gewinnbegriff in
der Betriebswirtschaftslehre. Leipz-
zig 1926.
- 11). Koffmann, W., Dr., Geschäftsz-
tamerung durch freiwilligen Vergleich.
Bremen 1926.
- 12). Jacoby, W., Dr., Der Streit um den
Kapitalbegriff. Jena 1908.

13) Zeitner, F., Prof. Dr., Wirtschaftslehre der Unternehmung. 5. Aufl. Berlin und Leipzig 1926.

14) Zeitner, F., Prof. Dr., Einkommen und Ertrag. Berlin 1922.

15) Zeitner, F., Prof. Dr., Sozialökonomik.

16) Le Coultre, W., Prof. Dr., Abschreibungsverfahren; Handwörterbuch der Betriebswirtschaft; I Band. Stuttgart 1926.

17) Le Coultre, W., Prof. Dr., Grundzüge der Bilanzkunde. Band I. 1922.

18) Le Coultre, W., Prof. Dr., Praxis der Bilanzkritik. Band II. Berlin und Wien 1926.

- 19). Tiefmann, Prof. Dr., Ertrag und Einkommen. Jena 1907.
- 20). Mohr, H., Dr., Bilanz und immaterielle Werte. Berlin und Wien 1927.
- 21). Nicklisch, H., Prof. Dr., Wirtschaftliche Betriebslehre, 6. Aufl. 1922.
- 22). Nicklisch, H., Prof. Dr., Abrechnung; Handwörterbuch der Betriebswirtschaft, Band I. Stuttgart 1926.
- 23). Sobahr, W., Die Bilanz vom Standpunkte der Unternehmung, 3. Aufl. Berlin und Leipzig 1923.
- 24). Reisch-Krätzig, Bilanz und Steuer, Wien 1915, II
- 25). Rahm, W., Die industrielle Selbstkostenrechnung. Berlin 1926.

- 26). Rahm, W., Die Unkosten im Fabrik-
betrieb. Stuttgart 1927.
- 27). Rort, G., Dr., Betriebswirtschaftslehre.
Stuttgart 1926.
- 28). Schögl, S., Prof., Erneuerungs- & Rück-
legen. Wien 1922.
- 29). Schmalenbach, S., Prof. Dr. rer. pol. et
Dr. jur. h. c., Grundlagen
Dynamischer Bilanzlehre.
3. Aufl. Leipzig 1925.
- 30). Schmalz, K., Dr., Bewertungslehre;
Handwörterbuch der Betriebs-
wirtschaft, Band I, Stuttgart 1926
- 31). Schmidt, F., Prof. Dr., Die organische
Bilanz im Rahmen der Wert-
schaft. Leipzig 1921.

- 32). Schmidt, F., Prof. Dr., Die um er-
sparte Zinsen steigende Abz
schreibung. Zeitschrift für
Betriebswirtschaft. 1927, Heft 11
- 33). Schmidt, F., Prof. Dr., Ist Wertände-
rung am ruhenden Vermögen
Gewinn oder Verlust? Z. f. B.
1928, Heft 1.
- 34). Schäffle, Prof. Dr., Die National-
ökonomie. Leipzig 1861
- 35). Jehár, J. F., Prof. Dr., Buchhaltung
und Bilanz. 5. Aufl. Berlin 1922.
- 36). Serbitz, Fr., Doppelte Buchführung.
5. Aufl. Stuttgart 1920.
- 37). Sommerfeld, H., Prof. Dr., Die Wert-
ansätze in der Inventur.
2. Aufl. Berlin 1923.

- 38) Kern, R., Prof., Buchhaltung z
 Tenikon. Band I. Wien, Krz
 Lin, Leipzig 1917.
- 39) Teich, E., Dr., Betriebswirtschaftliche
 Rechnungsführung. Leipzig 1921.
- 40) Tjubyunov, J. M., professor, Transz
 ganokoe upabo, 2 usgarnue.
 Мaпpы 1927.
- 41) Volmer, J. J. Ch., Prof, Zur Lehre der
 Abschreibung; Z. f. B., 1927, Heft 4.
- 42) Wisk, H., Systematische Einführung
 in die Wirtschaftslehre. 3. Aufl.
 Stuttgart 1922.
- 43) West, J., Abschreibung und Invenz
 dehaltungskosten. Technik
 und Wirtschaft, Juni 1910,
 Heft 6.

44). Wagner, A., Prof. Dr., Theoretische
Sozialökonomik, I.

45). Ziegler = Dörfler, Lehrbuch der Buch-
haltung, I Teil, 4. Aufl.
Wien 1924.

Tõenäosik vähemkõnitud ja käesole-
vas teoses ekketulevate rönade jaoks.

A.

- Alaimväärtus - Niederstwert
- Allaväärintama - unterbewerten
- Arssehtend - Ersatzmittel
- Arväärtus - ersatzwert
- Arühypede kogun - Ersatzgütermenge
- Arstusvajaline - ersatzbedürftig.

B.

- Bilansimõõdukas - bilanzmäßig
- Bilansiteadus - Bilanzkunde

D.

- Deebetvare - Sollvermögen

E.

- Ermärgiline - zweckbestimmt
- Erimärite - Sonderbegriff
- Eravara - Privatvermögen

Eluhype - Lebensgut

N.

Haarawa - umfassen

Hinnang - Schätzung, Wertung

Hype - Gut

Kyvedeman - Gütermasse

J.

Jändlus - Leistung

Jändlewa - leiten

K.

Kabnisvohend - Deckungsmittel

Karutusvöimeline - verwendungsfähig

Kaubahenge - Warenlieferung

Kooskumulus - Zusammenhängigkeit

Koostumine - Bestehen

Koondis - Gesamtheit

Kulutis - Aufwand

XI.

Käsitä vaherd - Betriebsmittel
Käntusväim - Verfügungsgewalt
Kujundama - darstellen

L.

Lüklemis väärus - Verkehrswert
Luvastis - Erlös

M.

Maataveline - landesüblich
Mabutama - investieren
Majastaja - Wirtschafter
Muretreimis väärus - Anschaffungswert

N.

Nõutamis väärus - Anschaffungswert

O.

Omandusmäiste - Eigentumsbegriff
Oris - Bestandteil
Orastuma - beteiligen
Orastumine - Beteiligung
Oranduskumarus - Eigentumszugehörigkeit

P.

Panus - Rücklage
Puhtara - Ruinermögen

R.

Rakend - Anlage

S.

Sadeldus - Einrichtung
Sadeldusajud - Einrichtungsgegenstände
Soetama - erzeugen
Sumenenisarvestus - Mehrungsrechnung

T.

Tegerasarte - Beschaffungsgrad
Teadurtelema - ermitteln
Toog - Ertrag
Tootuismajandus - Einzelwirtschaft
Tajutar - wohnbar
Tulekuv^{er}artus - Eingangswert
Tulemid - Einkünfte

Toennäorus - Wahrscheinlichkeit

Tulenus - Ergebnis

Triinivääri - Durchschnitt, = satz.

U.

Uuendearve - Erneuerungskonto

V.

Vahetusväärt - unmittelbar

Vertuväärtus - Gegenwert

Varekoostis - Vermögenbestandteil

Valdus - Besitz

Varaosis - Vermögenbestandteil

Varapool - Vermögensseite

Väljusväärtus - Veräußerungswert

Vääristama - bewerten

Vääristus - Bewertung

Väljuma - välja minema

Vähenemisarvestus - Minderungsrechnung

Väljakujendis - Ausbildung
Väärtuse õkreduluarve - Wertberichts-
Rechnungs konto.

Võrntama - gleichstellen

"

A.

"
Aravõtted - Entnahmen

Arakambeniväärtus - Abnutzungswert.

I. osa:

Estevõtte jöhivara.

1. Vara olemus ja mõiste.

Käitismajandusteadus kannab, nagu iga noor teadus, yhtlaste mõistete puuduse all. Tänapäev, kus ta jäänud juba välja üksikuurimuste staadiumist ning püüab võtta kokku nende uurimuste tulemused, paistab eriti silma just käitismajandusteaduslike põhimõistete vasturääkivus mitmesuguste käitismajandusteadlaste juures, rääkimata mõistete vastu rääkivusest käitismajandusteaduslike ja rahvamajandusteaduslike põhimõistete vahel. Tarnase yhtlusest raskendab teadusliku mõttevahetust, võib lahkaranisile ja takistab üldse edukat teaduslikku

tööd. See mõistete ühtlusetus ja varu-
 rääkivus esineb majandusteadusli-
 kus kirjanduses ka mõiste "vara"
 / Vermögen, usnyugeembo / kohta,
 missugune mõiste on käesoleva
 töö aluseid. Eriti halb on lugu
 mõistega vara eesti keeles, sest kõige
 pealt meil tarvitatakse paralleelselt
 sõna vara ja varandus yhe ja sama
 mõiste väljenduseks. Käesolevas teoses
 on autor otsustanud tarvitada järje-
 kindlalt sõna vara, kui lyhemat
 ja sellega ökonoomilisemat, jättes täiesti
 kõrvald sõna varandus. Palju halvem
 on aga lugu kelle pooldest, et peale vara
 mõiste riva mitmesuguste definitiiv-
 oonide, tarvitatakse meil mõistete
 -Vermögen, usnyugeembo yheltpoolt ja
 wirtschaftliches Gut, nozruembekusee
 Searo teiselpoolt - väljenduseks
 yhe ja sama sõna vara¹⁾, missugune

¹⁾ Vasta Adamson. Majandusteadus.

ettekantavad majandusteaduslikud loen-
 gud Tartu gümnaasiumis. Kuid ka naine-
 gi peab suhtuma terminoloogia suhtes
 teatava ettevaatlikkusega, sest ter-
 minoloogia fikseerimata, s.o. vastava
 orkustõnade sõnastiku puuduse tõttu,
 ei või olla ühtlust ka viingi. Käes-
 oleva töö autor, olles teadlik nõi-
 raskusest, mis talle tekivad selle töö
 kirjutamisel just kohaste eestikeeliste
 terminite leidmisel, püüab karutada
 eriti neid termineid, milliseid
 ta ammutab Tartu gümnaasiumi viimaste
 aastate jookul raamandusteaduse ja
 raamatupidamise loenguit, missu-
 gused terminid moodustavadki üht-
 erimese eestikeelse majandusteaduse-
 like terminoloogia algallika. Kus aga
 puuduvad vastavad terminid seini-
 Eesti keeles täielikult, val autor püüab
 neid leida ja seetada niipalju, kuipalju
 tal selleks jääb tahet, jõudu ja
 oskust.

Jälgime nüüd mitmete majandus- ja
teadlaste definitsioone ja arvamisi
vara olemuse ja mõiste kohta.

Schmalenbach jõuab kaubandus- ja
makruseaduste varamõiste uurimisel
tulemusele, et seda mõistet ei tarviteta
ühtlaseelt. Kord tarvitatakse teada
aktiivi summa mõistena, kord aktiivi
ja passiivi saldo mõistena ja mõni-
kord nii aktiivi kui ka passiivi sum-
mõistena. Ka praktilises elus tarvit-
atakse varamõistet mitmeti: ükskord
konkreetset - aktiivi summa mõistena,
teinekord jälle abstraktselt - puhtvara
mõistena.¹⁾

Schmalenbachi varamõiste puhtvara
mõistes on omanikule kuuluvate aktiiv-
ide ja passiivide varasade yldväärtus.²⁾
Efektive vara on sellega selle efektive

¹⁾ Schmalenbach, Bilanzlehre; ltk. 56.

²⁾ Schmalenbach, Bilanzlehre; ltk. 57.

väärtus. Käitises olev kapital olevat sel-
 luse käitisesse kogutud ja yhendatud
 hüpoteemassi väärtus¹⁾. Järelikult Schma-
 lenbachi vara ~~ja~~ kapitali mõisted
 on ühtlased: nad mõlemad väljenda-
 vad ettevõtte väärtuse. —

Nicklisch mõistab vara all käi-
 tis majanduskülas mõttes majanduslikke
 hüvesid, millised yhendatud ettevõtte
 käitise kaudu üheks üksuseks²⁾. Kapi-
 tali all mõistab Nicklisch majandus-
 likkude hüvede tagavara, mis teenib
 käitismajandust kui vahend eesmärgi
 saavutamiseks³⁾. Sellega on ka Nick-
 lishi arvates vara ja kapital kaks
 nimetust ühe ja sama asja jaoks.
 Vahel vara ja kapitali vahel seisab sama
 arvates vaid selles, et vara olevat

¹⁾ Schmalenbach, Bilanzlehre; lhk. 75.

²⁾ Nicklisch, Betriebslehre; lhk. 60.

³⁾ Nicklisch, Betriebslehre; lhk. 64.

need vahendid konkreetsetel kujul, millistega on varustatud ettevõtte; kapital ole-
 vat aga vara moodustavate hõvede
 väärtuste summa¹⁾. Bilansis näitab
 varapool ettevõtte vahendid kui konkreet-
 set, kuid alati muutuvat; kapitali
 pool aga näitab abstraktsed, püsivad.
 Vara pool näitab meile, mis ettevõttel on,
 kapitali pool aga, mis ettevõttel olema
 peab, kui pole läind kaduma midagi²⁾.
 Vara on sellega Nieklinshi järgi identne
 aktiiviga, kapital aga passiiviga.
 Vara on liigitatud hõvede liikide
 järgi, kapital aga eraõiguslikele võlde-
 miste järgi, millised pystitatud ette-
 võtte väärtuse kohta. —

Leitneri arvates³⁾ on ka Schaffle

¹⁾ Nieklinch, Betriebslehre; ltk. 65.

²⁾ Nieklinch, Betriebslehre; ltk. 69.

³⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; ltk. 28.

ja Liefmanni Nieklichiga vara ja kapitali mõiste suhtes umbes ühel arvamisel. Schäffle järgi kapital on vara, mida võib vaadelda kui tuluallikat.¹⁾ Liefmanni arvates kapital on asi, mis loob ta omanikule vara juurekasvu.²⁾ —

Schmidti järgi ettevõtte vara on ulatuse ettevõttele koondatud väärtuste summa, ükskõik, kas need väärtused muunduvad oma kujul või mitte.³⁾ —

Oskahr käsitleb vara ja kapitali mõisteid 1) üldmajanduskaarduslikus, 2) bilansikaarduslikus mõttes⁴⁾. Üldmajanduskaarduslikus mõttes vara olevat ariliste ja õiguslike hõvede kogum, milliste üle käsitab kaarduslik. Kui need hõved on pyhendatud footmisell, siis

¹⁾ Schäffle, Nationalökonomie; ltk. 163.

²⁾ Liefmann, Ertrag und Einkommen; ltk. 15.

³⁾ Schmidt, Organische Bilanz; ltk. 31.

⁴⁾ Oskahr, Bilanz; ltk. 2.

nad moodustavael n. n. Tootmisvara
 kui lehitada kõikide varahyaede
 väärtuste summast, millise yle kazu-
 tab teatud irik, tema võtad, siis jääb
 järgi n. n. puhtvara. Mõistet vara
 tähendetakse ka sõnaga kapital. Siin-
 juures tuleb teha vahet rahvamajand-
 dusliku ja eramajandusliku kapitali
 vahel. Rahvamajanduslik kapital
 on rahaväärtusest rippumatu, konk-
 kretne, produktiooni läbi tekkinud
 ja edespidi reks produktiooniks
 määratud asihyaede kogus. - Era-
 majandusliku kapitali mõiste on
 laiem. Sina si kuulu mitte ytri proz-
 duktsiooni teel saadud produkti-
 onivahendid, vaid kõik tootmisvar,
 näit. sularaha, nõudmised ja rahase
 hinnatud maakrundid. Eramajand-
 uslik kapital, vastandina rahvamaj-
 anduslikule kapitalile, on rippur raha-
 väärtusest. ¹⁾

¹⁾ Ostbahr, Bilanz; Lhk. 4.

Vara bilansiteaduslikus mõttes
 yhtub yldmajandusteaduse eramajandus-
 dushiku kapitaliga. Vara bilansi-
 teaduslikus mõttes on ettevõtte ma-
 janduslikult tegeluses olevate ari- ja
 õiguslike rahaväärtuste summa,
 vaatamata selle ettevõtte väljale¹⁾

Kapital kirjemas bilansiteaduslikus
 mõttes (ettevõtte omakapital) on muu-
 tsv, abstraktne väärtuste arv, mis yhelt-
 poolt näitab ettevõtja õigusliku ma-
 jandussuhete mõõtu ettevõtte vara-
 hyyede suhtes, teiselt poolt aga on alu-
 zeks ettevõtte kasu ja rentabiilsuse
 arvutamisel.

Kapital laiemas bilansiteadus-
 likus mõttes on ettevõtte osastuvate,
 ettevõttekohaselt liigitatud oma- ja
 võõraskapitalide arvuline summa,
 mis arub selle ettevõtte sama kõrge

¹⁾ Ostbahr, Bilanz; lhk. 10.

rahaväärtuse summa vastu ning on liigitatud otstarbe kohaselt teatud majandusliikide mõjude saavutamiseks. —

Jehmalenbachi õpilane Kax mää² rab vara mõiste 1) konkreetselt — kui ettevõttes yhendatud hõvehulga koondise, 2) abstraktselt — kui selle hõvehulga väärtuse¹⁾. Tema arvates ettevõtte vara moodustab selle ettevõtte väärtus. See väärtus määratakse tuleviku tulude kapitaliseerimise kaudu vastava tinsimäära abil. Sellega on vara suurus rippuv tuleviku tulude kujunemisest ja tinsimäärast. Kui pole kindlat olust tuleviku tulude ja tinsimäära suuruse määramiseks, siis tõenäo²sus on võrdne vara suurenemiseks

---

¹⁾ Kax, Gewinnbegriff; ltk. 105.

ja vähenemiseks tulusikus. Et vältida
sarnast kindlusest, selleks eeltes
takse pyriva nuruga tulusid
ja liinimäära.

Tarnaselt määratud vara mõiste
on identne eramaajandusliku kepi-
tali mõistega. Bilansi teaduse kapita-
tali mõiste on teistmugune. Kapitali
raamatupidamise mõttes on see
revenue = ja vähenemisarvestuse
tulemus. Ta võrdub ettevõtjalt
käitisesse mahutatud varade sum-
maga, kaasaarvatud ke väljavõet-
mata kasud, maha arvatud ära-
võtted ja kahjud. Kapital on see,
mida ettevõtja ootab tagasi ette-
võttelt. Sellepärast võib kapitali
raamatupidamise mõttes nimetada
ke deebetvaraks.¹⁾ —

Rõhki järgi vara käitiseajandus-

---

¹⁾ Kax, Gewinnbegriff; lhk. 105.

likus mõttes on majanduslikud hyved, millised on yhendatud ettevõtte käitise kaudu yheks ykruks¹⁾. Need hyved on asjad ja õigused, näit. kooned, marinad, kaubad, firma- ja patendiõigused. Varal on pyge pygida ja kasvada läbikäigu kaudu. Vara kaudu väljendub ettevõtte liikumise elu; ta esineb sellepärast kui tegev, aktiivne, ja seda nimetatakse sellepärast "aktiiviks". —

Müller-Glück defineerivad vara laiemas mõttes kui teatud aja- momentil olemasolevate majandus- liikude hyvede tagavara, mille es- märgiks on tarvete rahuldamine²⁾. Vara hinnang kujundab arvestuslikult varakoostised ykrikuult ja koguna / inventar /. Tüniliku majanduse

¹⁾ Rost, Betriebswirtschaftslehre; lhk. 51.

²⁾ Müller-Glück, Wirtschaftslehre; lhk. 4.

aluseks on omandusmäärke. Omandus on seatud isiku õiguslik käsutus majanduslikkude hõvede üle.

Vara käsamas mõttes on järelis kult kõikide nende majanduslikkude hõvede summa, millised kuuluvad seatud isiku omandusse? —

Wick nimetab varaks kõikide majanduslikkude hõvede summat, millised kuuluvad yhe yliku inimese (või vara) või seatud inimeste yhingute omandusse (seltsingute, korporatsioonide, kiriku, omavalitsuse, riigi varad).²⁾

Tuleb teha vahet vara ja puht-vara vahel. Vara näitab seatud isiku või ettevõtte omandust (aktiivide) väärtust, ^{mitte aga valdust} sest vallata võib ka hõverid, millised kuuluvad

¹⁾ Müller-Gluck, Wirtschaftslehre; lhk. 4.

²⁾ Wick, Wirtschaftslehre; lhk. 6.

leivile. $\therefore$ Valdus on tegelik võim teatud
 arja üle, omandus aga õiguslik võim.
 Harilikult on aga omandus koormat-
 tud võlgadega $\therefore$ passiividega $\therefore$. Puht-
 vara $\therefore$ kapital $\therefore$ kujundab endast
 vahet aktiivi ja passiivi vahel.
 $A - P = K$ või raamatupidamises
 kujundetult: $A = P + K$. —

Bott loeb teatud iriku varaks ka
 õiguslikult kaitsitud osa majanduslikest
^{el}hyvedest, mõeldud isiste üksuse mõttes.¹⁾
 Vara mõiste mängib suurt rolli nii
 erakaubandusõiguslikult kui ka maksu-
 õiguslikult, tema seaduslik ja teadus-
 lik väljakujundis jätab aga veel palju
 soovida. Vara orad pannakse amanikult
 tegevusse uute hyvede saaduseks; sobial-
 tsooniliselt vaadelduna nimetatakse

---

¹⁾ Bott, Handwörterbuch, V Band;

neid kapitaliks. Erasmajanduslikult võib olla juttu varast vaid ettevõtte juures, milliseis ettevõtte kapital pole eraldatud täiesti varast. Järelikult võib olla juttu erasmajanduslikust varast vaid üksikettevõtte juures. —

Johar vaatleb vara raamatupidamis- ja reisisukohalt. Kõik ari- ja õigus- hõlmed, mis kuuluvad üksikmajandusele ja milliste yle majastajal on ^{lehtkirjanduse} käsutus- võim, moodustavad tema omanduse. Omandust võib vaadelda majanduslikust ja õiguslikust küljest. Majanduslikult küljest vaadelduna omandus koosneb konkreetseist vabehusväärtuslikest majandus- hõlmedest, varaõiguseist, milliste summa teeb välja kogu vara ja mida nimetatakse raamatupidamis- keeli aktiivideks, sellega

$$\text{omandus} = a_1 + a_2 + a_3 + \dots = A.$$

¹⁾ Johar, Buchhaltung; ltk. 13.

Kui vaadelda seda sama omandust ta õigustliku aluspära, ta allikate järgi, siis nimetatakse ^{seda} taamatuid pidemise keeli äri- kapitaliks või lühidalt kapitaliks, mis suguses mõistes sisaldub abstraktne käsitlusvõim vara üle. Siit:

$$\text{omandus} = \text{kapital} = K.$$

Siit järgneb valem:

$$\text{omandus} = \text{aktiivid} = \text{kapital},$$

$$A = K.$$

Seda valemist, mille järgi varaarvite summa, s.o. konkreetsed aktiivid, võrreldakse nende õiguslike allikate, kapitaliga, nimetatakse varabilansiks või lühidalt bilansiks.¹⁾

Käsitlusmajandusliku vaarvite fikseerimisel Findeisen pooldab nähtavasti Niiklinski vaarvite vara mõiste ja olemusele.

---

¹⁾ Schär, Buchhaltung; lhk. 13.

Vara on see, mida ettevõtte sundab. / ver₂
 mag /, mida ta sundab näidata.¹⁾ Rää-
 gitakse yldvarast ja vara oradest. Vara
 orade summa võrdub yldvaraga. Ka Find₂
 eiseni arvates vara ja kapital on yhtu₂
 rad mõisted. Kapital annab seletust
 / asukunfft / vara juriidilise konstruktsi₂
 onni yle, ta ytleb, kellele kuulub vara.
 Vara annab seletust ettevõttes yhtlase
 juhtimise alla koondatud hysede koos₂
 seisu kohta.²⁾ —

Zeitner jagab varamõiste käsitusel
 majandused kahte liiki: 1) konsummajan-
 dus / Verbrauchswirtschaft / ja 2) tootmis₂
 majandus / Erwerbsswirtschaft /.³⁾

Konsummajandus vajab sisetulekut
 läbisõamiseks. See sisetulek võib olla
 pärit mitmesuguseist allikaist, nagu

¹⁾ Findeisen, Unternehmung; lkk. 63.

²⁾ Findeisen, Unternehmung; lkk. 65.

³⁾ Zeitner, Wirtschaftslehre; lkk. 26.

füüsiline ja väimline töö, kapitalivaldus, mitmesugused õigused etc.

Tootmisvajandus rajab lootmisvahend-
deid, see on vahendeid tulude saavutamiseks. Ettevõtte käitisevahendite moodustavad vara.¹⁾ Ettevõtte vara majanduslik mõiste on Leitneri arvates laiem, kui f avalik = ja era = f õiguslik. Avalikõiguslikud varamärgid on eesmärgilised erimärgid, millised, kaaskõlas era = ja eriti kaubandusõigusliku varamärgiga, võrreldavad vara omandusega. Vara selles mõttes on kõikide nende materjalsete ja immateriaalsete hüpoteeside koondis, millised alluvad ettevõtja, ²⁾ kui nende hüpoteesi omaniku, käsutusvõimule. Ettevõtte vara moodustab majandusliku

---

¹⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; ltk. 26.

²⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; ltk. 26.

ykruse omanduskuuluvare, yhtlase eesmärgi
 ja majandusliku kooskõuluvuse läbi
 yhe ettevõttekujuni piires¹⁾. Vara mäiste,
 kui majanduslik ykrus, on tähtis ta / su-
 ja maksmisvõimekuse / väärtuse teadustele-
 miseks. Eramajanduslikult on see tähtis
 sellepärast, et vara osi / näit. põhivara
 osi / ei hinnata mitte kui asju oma-
 ette, vaid nende yldvarasse kuuluvuse
 piires.

Ettevõtte tootmisvara eesmärgiks on
 tulu saavutamise / asivara ja töö
 yhendamine läbi /. See tootmisvara on
 kreditorite nõudmistele kohmisvahendiks
 ja aluseks uute varade muretsemiseks
 krediidi abil.

Leitneri arvates eramajanduslikku vara
 ja kapitali mäistet võib edukalt farmer-
 leerida

¹⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; ltk. 24.

Leitner 23

vaid õigusteaduse abil. Tõst mõlemad mõis-
sed juhatavad ikka rahavarmile ja
eraomandusele.¹⁾

Rahvamajandusteadus ehk poliitiline öko-
noomia / ka riiaalökonoomiaks nimetatud /
mõistab vara all asitüvede ja majand-
duslikult hinnatavate õigustuste koon-
drit, mis kuuluvad õigustikult teatud
majandussubjektile, see tähendab: on tema
omanduses. Siin varamõiste on fundamēnt-
aalne õigustikult.

Raamatupidamiskohustuslikud ette-
võtted märgivad oma vara aasta lõpu-
bilansis aktiivi. Vara ja ta osade hin-
damise läbi rahasse tehakse mitme-
sugused, oma asilise loomuse tõttu
võrdlematavad, varaligid omavahel mõõ-
detavaks. Mis erineb bilansis varemässina,

---

¹⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; lhk. 28.

on, võiks ütelda, ettevõtja initsiatiivi
väljendus rahas, selle kvantitatiivne
määramine, mis ettevõtte on tootnud
oma tootmiseesmärgiks oma juhi tege-
vuse läbi. Vara selles mõttes on oma- ja
võõraskepitalliga toodetud ja tuluks tege-
vad ettevõtte tootmise käitise vahendid.

Kuid varamassis on üksikuid osi, mil-
lised ei ole määratud vahetumalt tootma-
gule, millised pole tuluallikad: ^{inl. rate} ja sellel
yhtlase lähenelusega protsentidele $\frac{1}{2}$ üro ja
tõeki hõivatus / vajavad enne ym-
bermuutmist teiniks asihyvedeks, õiguste-
riks või jõudluseks, et olla tuluks tegev
/ werend / . Samuti on lugu nõudmise
sega, mis tekkinud ostulepinguid liiku-
vate asjade / vallasvara / kohta / kausa =
debitorid, ostjate veetlilubadused kausa =
targete

¹⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; ltk. 29.

põhjal /; alles nende väljamaksmise järgi vabaneb neis kinnisolev rahasumma jälle tootmiseesmärgiks, kui omanik pole mobiliseerinud neid juba edasi, näit. diskonteerides vekki- ja raama- ja funõndeid.

Leitner juhib veel tähelepanu sellele, et temalt antud mõttes varamäiste ei sisalda teatud olukorral ettevõtte tootmisvahendite koondist¹⁾, sest ta ei sisalda võõrast, ettevõtja omandusse mitte kuuluvat, kuid ettevõttes siiski tootmisvahendina figureeruvaid varasid; need on ypritud, lainatud ja mõnel määral veel ettevõttes tootmisvahendina tegutsuvad, kuid ettevõtja omandusse mitte kuuluvad majanduslikud hõved.

Selles mõttes Leitner leiab olevat õigema täiendada Adolf Wagneri²⁾ vara-
mäistet

¹⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; lhk. 30

²⁾

oma varamäistega ja formuleerit selle viis järg-
miselt: vara on teatud ajamomendil
olemas olev, enimasti teatud füüsilise
või mittefüüsilise iniku $\cdot$ era- või ühis-
konna $\cdot$ omanduses olev hüpoteetiline¹⁾
Üksikmajanduslik ehk eravara on selles mõt-
tes tuluallikes, majanduslik postmis-
vahend. Kas see tagavara saab ka ü-
gustlikult majandussubjektiks käitumise,
see tähendab tema omanduses on, sellel
pole tähtsust vara majanduslikule
funktsioonile. Vara eraügestikus mõt-
tes on omandus ja sarnasena on ta ku-
diitmajandusliku läbikäimise organi-
satsioonis kindlustusfondiks võrastepi-
sallidele, milliseid kasutatakse erama-
janduses.

Edasi Leitner juhib tähelepanu
veel sellele, et harilik varamäiste on

---

¹⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; ltk 31.

puudulik veel ka sellepolest, et ta haarab
 / umfassen / vaid hyyetagavara / an 2
 hyyed, õigustund /, mitte aga oma ja
 võõrast majanduslikku tööd, mida
 vajab ettevõtte oma fortuunimajandus-
 likkude glasaanete täitmiseks. Turineii,
 reklaamivõitjadlase etc. töö on fulundus-
 majanduslikult ettevõttele väga suure
 tähtsusega, kuid seda tööd ei loeta
 majandusteaduses valitseva vaate järgi
 ettevõtte vara osiseks ja ei märgita gls
 ettevõtte bilanssi ? —

Eeltoodud olevaade mitmete
 praeguseja autoriteetlikumate käitisi =
 majandusteadlaste vaadete kohta vara
 olemuse ja määrite määramisel näitab
 meile, et varamäärite definitioonid
 on väljendatud igal teadlasele isemoodi

---

1) Leitner, Wirtschaftlehre; lkh. 32.

niis morfoloogiliselt kui ka sisuliselt.
 Üldine ühtlus püüdnud siin täiesti.

Teeme siinjuures kokkuvõtlikku
 ülevaate ührikute põhimõtete kohta
 vara mäiste ja olemuse määramisel
 eeltoodud laiemal ülevaate põhjal.

- 1). Vara on majanduslikkude tugevde
 üksus / Nicklich, Ostbahr, Max, Rost,
 Rost, Leitner /.
- 2). Vara on ettevõtte käitisevahend
 did / Leitner /.
- 3). Kõik vara ei ole käitisevahend
 did / Leitner /.
- 4). Vara on ettevõtte väärtus / Schmar-
 lenbach, Schmidt, Ostbahr /.
- 5). Varamäiste ei risalda loada,
 kui majanduslikku vara / Leitner /.
- 6). Vara on identne aktiiviga
 / Nicklich, Rost, Schöffle, Liefmann,
 Max, Schän, Leitner /.

- 7). Vara ja kapital on yhtenäinen käsite
/. Schmalenbach, Nücklich, Leitner,
Schäffle, Liefmann, Osbahr, Schär,
Findeisen /.
- 8). Vara on omandus. / Wick, Schär /.
- 9). Vara võib olla, kuid ei pruugi
tingimata olla omandus /. Leitner, Wagne-
ner /.
- 10). Vara näitab omanduse, mitte
valduse väärtust /. Wick /.
- 11). Vara on sotsiaalekoonoomiline
kapital /. Rost /.
- 12). Vara bilansiteaduslikus mõttes
on eramejanduslik kapital /. Kase /.
- 13). Tuleb teha vahet vara loiemas
ja kiiramas mõttes vahel /. Rost /.
- 14). Tuleb teha vahet vara vahel glos-
simejandusteaduslikus ja bilansiteadus-
likus mõttes /. Osbahr /.

15). Tuleb teha vahet abstraktsu ja konkreetse varamäiste vahel / Lehmann, Max /.

16). Erandajanduslik vara võib olla vaid ykrikellevõtte juures / Bott /.

17). Tuleb teha vahet õigus- ja liku ja majandusliku vara vahel / Leitner /.

18). Erandajanduslikku varamäis-
set võib formuleerida edukalt vaid
õigusteasutuse abil / Leitner /.

Nüüd mitmekesisest vaatest
ja põhimõttest selgub, et varamäiste
teaduslik ja reaalne väljakujunda-
mine jätab veel palju üle soovida.

2. Vara liigid

Ettevõtte vara ei ole yhtlane mass, vaid koosneb mitmerugusist varaliigist, mis on koondatud, vastavalt ettevõtte eesmärgile, ettevõtte juhatuse poolt antud korraldusega üheks orgaaniliseks üksuseks.

Majandusteaduslikus literatuuris leiame mitmerugusid varaliigitusi ja = liike olenedes risikohast, millest vaatlus vastav teadusemees oma uurimisobjekti - ettevõtte vara. Kuna käesoleva töö juures peamiseks käsitlusobjektiks on ettevõtte põhivara, siis käesolevas peatükis autor käsitab vaid lühidalt mitmerugusid varaliigitusi, pühendades ettevõtte põhivara kui ühe rühma eripeatüki. —

Leitner jagab vara ka tähtsuse ja mõ-
ju suhtes loogile kolme gruppi¹⁾:

1) Mitte enam tegutsevad (werkende) va-
rad, nad pole loogi allikad, vaid en-
nem loogi vähenemise allikad; niisuguse-
d varad on näit. raamatunõuded kau-
ka müügist, millised moodustavad h-
vete läbikäigu ajutise lõpptulmuse;
seda kuuluvad nia vararad, millise-
d teenivad loogi vaid kaudselt,
nagu tööliste ja ametnike elanud;
2) veel mitte tegutsevad varad, mis
alles peale majanduslikku ymberku-
jundamist võivad mõjuda aktiivselt
loogile; nia kuuluvad rahavarad ja ka
asevahendid. Osalt on need vararad
määratud väheminekute kotteks. Raha
ja ka krediitmajanduslikud aseevahe-
did on eramajanduses vaid vahetuvahen-
did;

¹⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; lhk. 29.

3) tegutsevad varad, loogi ja sellega yht² larsi ka varasestajad vararoad¹⁾; nia kuuluvad produktiivoni vahendid laiemas tähenduses, mehandustehnilised tootmis- vahendid, s.o. mitmemugused asivarad. —

Ettevõtte vara või ka osade vaba käimlus võib ettevõtte omanikule saada piiratud ajutiselt või pikema ajaks, kui vararoad on määratud krediidi-2 kindlustuseks või teatud vägimine-2 kute ja kahjud katteks. Niiugust olukorvast vägudes Leitner jagab vara 1) vabaks ja 2) seotud varaks²⁾. Seotud vara on sealdetud ettevõtte käimlus-2 võimul alt kreditorite kures. Niiugused seotud varad on nait. hüpoteegiga

---

¹⁾ Vara all mõtleb Leitner niam substantiiv-2 veeritud verbi: vermögen (pouvoir, to be able). = imstande sein = võima, suutna.

²⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; lhk 32.

koormatud maakrundid, panditud väär-
paberid, hudeeritud nõuded etc. ¹⁾ —

Vara tarvitamise eesmärgi järgi
Müller - Glück jagavad vara kolme liiki:

1) Tootmisvara (kapital), mis teenib
uute hingede tootmiseks. See vara on
kas liikumatu või liikuv kapital. ²⁾

2) Tarvitamis- ehk kasutamisarv, mis tar-
vitatakse ära inimeste poolt pikkanäsi
(elamud, rõivused).

3) Aratarnitamis- ehk maitsemisarv,
mis tarvitatakse ära ühekordset kas-
utamisel (toidu- ja maitsevahendid).

Rostki järgi ettevõtteks võivad
olla järgmised varaliigid:

1) Põhi- ehk tarvitamiskeskkond: maa-
krundid, ehitused, masinad, tööriistad,

---

¹⁾ Jäitner, Wirtschaftslehre; ltk. 33.

²⁾ Müller - Glück, Wirtschaftslehre; ltk. 5.

³⁾ Rost, Betriebswirtschaftslehre; ltk. 52.

hadeldusajjad, püüvad osastumised, firmad ja patendikäigused. Põhihüved jäävad püürivalt ettevõttesse, neid tarvitatakse ettevõtte eesmärgi saavutamiseks ja nad moodustavad niivõisi seisva vara.¹⁾

2). Lätikäiguhüved : a). lätikäigu = kandjad : toores = ja abiaained, poolfabriikadid, kaubad, nõuded, veksliid, väärt-paberid etc.; b). reguleerimishüved : rula raba, žüro = ja tšeki hüved. Lätikäiguhüved on alalises liikumises ja neid nimetatakse sellepärast liikuvaks ehk käitisevaks.

3). Kindlustushüved / Garantii = hüved / : a). hüved, millised on meie juures täite nõudmiste kindlustuseks : kaubijonid väärt-paberite kujul, vekli = kohustused etc.²⁾; b). hüved, millised on

¹⁾ Rost, Betriebswirtschaftslehre; lhk. 51.

²⁾ Rost, Betriebswirtschaftslehre; lhk. 52.

teiste juures mitte nõudmise kindlustuseks: lombardeeritud väärtpaberid, kaunad ete.; e). Nõud, millised on teiste juures teiste nõudmise kindlustuseks: avalikud ja väärtpaberid, millised on antud koivale ühe panga poolt teisele pangale erineva panga klientide huves.

4) Reserv = ehk tagavaratyvid: neid ei tarviteta otsekohe, vaid nad on tagavaraks, soodsaks sissenõustuseks, krediidi andmiseks, kaubamineku edendamiseks ja tulevikus varavilikuks osutavate käitise laiendamise läbisõimiseks. —

Raamatupidamise ja bilansiteaduse seisukohalt välgudes Ziegler-Dörfel jgavad vara 1) aktiivseks, 2) passiivseks varaks.¹⁾

Aktiivne vara hulka kuuluvad ettevõtja valdus ja nõudmised rahaz
summade,

¹⁾ Ziegler-Dörfel, Buchhaltung; ltk. 9.

asjade, teenuste ja mitmenärguste kaudu
 liikude õiguste peale.

Passiivne vara on ettevõtte võlad.

Umbes rannaselt Postile liigitavad
 vara raamatupidamise ja tilansitkaadus
 liikus mõttes Scubit¹⁾ ja Johar.²⁾

Ettevõtte füüsilisest seisust, h
 rangult on tihedalt seotud varalike
 nende kaudu võlgu, postmisi
 väljades sellist vastukapart, teinud
 liigitat ettevõtte vara.

1) Tuvitaru; kaudu ehk
 põhivara / kindel, mis on
 pital rahvusand. teinud mõttes
 Põhivara on vahemidi raamatuid, mis
 a. vabata omi valdeyat. teinud
 Need vahemidi jäävad kogu oma me
 janduslike kaudu ehk ettevõtte
 ettevõtte kaudu, mis jäävad

1) Scubit, Doppelte Buchführung; lkk. 2.

2) Johar, Buchhaltung; lkk. 13-15.

3. Ettevõtte põhivara ja selle osised.

a) Ettevõtte põhivara.

Ettevõtte tootimajanduslikuks h
nanguks on tähtis vaadelda varaliike
nende kasutusvõlde ruhtes tootmisele.
Väljudes sellest vaatekohast, Leitner
liigitab ettevõtte vara:

1) Tarvitamis-, kasutamis- ehk
põhivara / kindel, seisev tootmis- ka-
pital rahvamajandus- teaduskikus mõttes /
Põhivara on varaosade rühm, mis
ei vaheta oma valdajat tootmisprotsessis.
Need varaosad jäävad kogu oma ma-
jandusliku kasutus- ehk eluaja py-
sivalt ettevõtte alla, need jäävad

---

1) Leitner, Wirtschaftslehre; ltk. 29.

ikka efektiivse käärtuse ja teenivad seda väliselt muutuval kujul. Muud osa põhivara rahaväärtusest läheb yle kulude orisena teatud majandusperioodil reetud või vahetud hyvede produktioonis ehk omakulu väärtusse.

2) Aratavitamine ehk läikäiguv¹⁾ liikuv tootmiskapital, mida nimetatakse harilikult käitiskapitaliks, mis ruugust nimetust aga Leitner ei soovita, sest täppude lõpuks kõik efektiivne vara teenib velle efektiivse käitist. Läikäiguvara on see osa yldvarast, mis tootmisvajanduse tagajärjel allub pidevale tehnilisemajanduslikule ymberehujundamisele ja läheb yle tootmisvarana yhest yksikmajanduse valdusest teise yksikmajanduse valdusse. —

---

¹⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; ltk. 30.

Ettevõtte põhivara j. põhihüved, põhikapital, varustusvahendid, tarvitusasjad, kindel, seisev tarvitamiskapital j. all mõistab Bott¹⁾ peamiselt ettevõtte käitist teenivaid ja mitte edasiandmisteks määratud varasid²⁾

Johän nimetab ettevõtte põhiväikeskannalisele ringvõrdle mitte määratud hüveid, milliseid nimetatakse sageli ka seisevaks kapitaliks ehk kindlaks varaks.

Põhivara ringvõrd on väga pikalduks ja seda võib määrata kindlaks aastate ja isegi alles aastakümnete jooksul, olenedes sellest, mis suure põhivara osaga me tegeleme.⁴⁾ Telle³⁾ ringvõrd

¹⁾ Bott, Handwörterbuch, I Band; lhk 118

²⁾ Bott, Bilanz; lhk. 80.

³⁾ Johän, Buchhaltung; lhk. 199.

⁴⁾ Johän, Buchhaltung; lhk. 17.

pikaldurust alenebki erinevus põhivara ja
käitisevara vahel. —

Põhivara jääb püsivalt efektiiv-
seks. Teda tarvitatakse efektiivse käi-
tise eesmärgi taotlemiseks ja nimetatakse
sellepärast ka seisvaks varaks. ²⁾ —

See erinevus efektiivse põhi-
läbikäiguvara vahel on oieti näitus-
lik sümboolsus. Olulist vahet ei ole põhi-
ja läbikäiguvara vahel. Vahel seisab
vaid läbikäigu vältel pikkuses: esimene
läbikäiguvõide on pikem, kui teise oma.

²⁾ Schär tarvitab siin Leitnerilt mittek-
savitatud terminit "käitisevara", mis-
sese termini asemel Leitner tarvitab tar-
vitada ja tarvitab ise, nagu nägime eelpool,
termineid "tarvitamisvara" ehk "läbikäi-
guvara". Autor peab aga konstateerima
fakti, ^{et} eramejanduslikus ja hilansi-
seduslikus kirjanduses tarvitatakse kord ühte
kord teist terminit; vastamata Leitneri põh-
jendatud väitele, et lõppude lõpuks teemil ja
kõik efektiivse vara selle efektiivse käitise.

Erinemus on siin vaid kvantitatiivne, mitte kvalitatiivne ja sellel ka mitte oluline.

b). Ettevõtte põhivara osised.

Ettevõtte põhivara ei kujuta endast mitte ühtlast, homogeenset hupedem.; vaid ta on heterogeenne ja koosneb mitmeer-
nuguseist osireist. Majandusteaduskirjanduses
literatuuris leiame mitmeeruguseid põhiva-
vara osite liigitusi oleudes sellist, mis su-
gusest seisukohest väljas vertaas teaduse-
mees ja misrugsuseid^{id} richte, eesmärke ta
tasuleb. Toome siin üldisemalt tarrite-
tavamaid ja tunnustatumaid ettevõtte
põhivara osite liigitusi.

Tehar liigitab ettevõtte põhivara
ta osite rakkas järgmiselt¹⁾:

²⁾ Rost, Betriebswirtschaftslehre; ltk. 51.

¹⁾ Tehar, Buchhaltung; ltk. 119.

A. Alusvara / Grundvermögen /

1. Maakrundid.

- a). Majanduskäitlises kasutatavad maakrundid.
- b). Maakrundid tulevareks kasutamiseks

2. Hooned.

- a). Majanduskäitlises jaoks otsekohe kasu-
vitetavad hooned / vabrikahooned;
- b). Muiks olulisteks kasutatavad hooned
/ elamajad, koolide elamud etc. /

B. Kindlad ja liikuvad käitliskeskkonnad
/ pihiväärtused / püsivaks kasutuseks.

1. Masinad: jõu =, transmisseerimise = ja
töömasinad.

2. Tööriistad: mudellid, vabrik ja
rov. inventar, vööriistad,
hoonud.

C. Pihiväärtused kõrval- ja abikäi-
tise jaoks.

1. Veejõu = ja elektrijaamad, rull- ja

kõrsteed, laboratooriumid, katsejaamad etc.

2. Käitisega yhendatud sulatamis-
tehased, kõrgakjad etc. —

Bolt¹⁾ jagab efekvõtte põhivara järg-
mistesse rühkidesse:

A). Kehalised ehk materjaalred-
hused: a). liikumatud asjad / kinnisvara /:
maakundid, põllud, metsad, mäed ja
randalused etc., hooned, kütte-, elektri- ja
gaasirakendid, käimis-, sõidu- ja trans-
pordirakendid etc. b). Liikuvad asjad
/ liikuv vara /: masinad, tööriistad,
veeriistad, sadeldused, modellid etc.

B). Kehatud, raimlikud ehk im-
materjaalred hused: patendid, algatus-
õigused etc., kui neid tarvitatakse py-
sivalt efekvõtte käitises ja nad ei ole
määratud edasiandmiseks.²⁾ —

¹⁾ Bolt, Bilanz; ltk. 80-91.

²⁾ Bolt, Handwörterbuch, I Bnd.; ltk. 118.

Zeltasudud mitmesuguste teadusemeeste
 vaateid, definitsioone ja liigitusi ~~---~~ ettevõtte
 väärtuse kohta üldse, eriti aga ettevõtte
 põhivara kui niisuguse kohta, arvesse võttes,
 autor püüab defineerida ettevõtte põhivara
 määratleda, kui käesoleva töö alust
 ja uurimisobjekt, järgmiselt:

Ettevõtte põhivara on ettevõtte valdus
 olevate materiaalsete ja immateriaalsete,
 mobiilsete ja immobiilsete hulgade kogum,
 mis pole määratud edasiandmiseks, vaid jääb
 kogum oma majandusliku kasutusse = ehk
 elua ettevõtte kasutusse.

II. osa:

Ettevõtte põhivara
arvestamine.

Väärustame tähendab kehtima
järele võetud või teinud kogu hõlpsalt
võimalike hindamist. Selleks eeldab,
1) Rist, Betriebswirtschaftslehre, ltk. 69
2) Schmalz, Bewertungslehre, ltk. 1125

1. Vääristamisest glöse

Literatuur. 1) Le Coube, Bilanz-
kunde; lkk. 26-29; 2) Fäs, Wertuer-
minderungen; lkk. 10-25; 3) Schmalz,
Bewertungslehre; Handwörterbuch der
Betriebswirtschaft; lkk. 1224-1273;
4) Mohr, Bilanz; lkk. 109-119; 5) Roth,
Bilanz; lkk. 64-67; 6) Busck, Be-
triebsbewertung; lkk. 3-38; 7) Orbach,
Bilanz; lkk. 42-44, 55-62; 8) Rost,
Betriebswirtschaftslehre; lkk. 67-75.

Vääristama tähendab käibis- ja z
jandures yhe või teise kogu hysede
väärtuste kindamist¹⁾. Vieldu eeldab,

¹⁾ Rost, Betriebswirtschaftslehre; lkk. 67;

²⁾ Schmalz, Bewertungslehre; lkk. 1225.

et vääritavad erjad peavad olema tead-
 tud väärtusega. Hyve väärtuse hin-
 nang on yldiselt rippuv ta kõlbavus-
 sest tarvete rahuldamisest, tarbe-
 tungivusest, hyve haraldusest ja ta
 sootamisest kaludest¹⁾. Väimaval ajal, roo-
 dusetud rahuväärtuse kindlusest,
 võidak hõrskuskäitise kulutise vääristsa²
 mine ikka suuremat tähtsust. Siin on
 tegemist ikka veel väelusega, kas mater-
 jaalide kulutis tuleb vääristsada soe-
 tusväärtusega või ajaväärtusega. Eriti
 tähtsat osa mängib see kopsimus vää-
 ristamisel bilansside kokkuvõtmisel

Kõige selle vastu, mis on tarvi-
 lik vääristamiseks, kaardetakse vääristus-
 õpetuse märte alla. Tegeli tarvitatakse
 sama märte väljenduseks terminit hindamis-
 õpetus²⁾

1) Rort, Betriebswirtschaftslehre; ltk. 67.
 2) Schmaltz, Bewertungslehre; ltk. 1225.

Väärustamine on olenev põhjuseist ja eesmärgest, millised katuvad vähi väärustamine. Ettevõtte pidamisel väärustamine on harilik omakulude arvestamisel, varagleneate saemisel ja edusteadustelemlisel, kas puhtkäitiskiteks või mekruvaduskiteks abitarbeits. Vara väärustus on mõõdepiirev matala ke ettevõtte finantsseerimisel ja ranneriimisel¹⁾, pärandusmansi hindamisel²⁾, ettevõtte likvideerimisel ja konkursi puhul, samuti ka ettevõtte müügi puhul. —

Ei ole kahjaks üldist jaabroo lumbhet õiget teed varade väärustamiseks. Alati tuleb leppida vaid lizikaudse hinnanguga. Käitlimesjandusteaduse

¹⁾ Koffmann, Geschäftserienung; lkk. 68-79

²⁾ Тилгоптомоб, Тренижанекое упато; lkk. 654.

ylesanne on näideta teid võimalikult
 õigemaks, täpsemaks vääristamiseks.
 Need teed võivad olla mitmesuguse
 red ja oleneda esinõrgist, millist
 taotleb vartav käitumajanduslik
 vääristus. Mitmesuguse väärtuse
 hinnangu võimalusteks ja teiks on
 väga kujunenud rida väärtuse mõis-
 teid, väärtuse liike, milliseiga kutsu-
 vume lyhedalt järgnevas peatükis

1) Lubner, Hüttschiffbau, ltk. 117-120

2) Schick, Bilanz, ltk. 16-25

3) Schick, Bilanz, Bilanzbuch, ltk. 117-120

4) Väljaminekuväärtus

Väljaminekuväärtus on väärtus,
 mida saadakse, kui arvatakse kokku
 kõik väljaminekud teatud perioodi
 peale algselt peale kuni väärtesperio-
 veni. Väljaminekuväärtus koostes vää-

4) Post-Rechnungslehre, ltk. 117-120

2. Väärtuse liigid

Literatuur. 1) Schmaltz, Bewertungs²lehre, Handwörterbuch der Betriebswirtschaft; Lhk. 1226-1232; 2) Post, Betriebswirtschaftslehre; Lhk. 68; 3) Yon²merfeld, Wertansätze; Lhk. 22-32; 4) Leitner, Wirtschaftslehre; Lhk. 157-190; 5) Ostbr, Bilanz; Lhk. 16-25; 6) Schmaltz, Dynamische Bilanzlehre; Lhk. 142-152.

a) Vääraminekuväärtus.

Vääraminekuväärtus on väärtus, mida saadakse, kui arvatakse kokku kõik vääraminekud seatud varaosa peale algselt peale kuni väärtuspäe²veni.¹⁾ Vääraminekuväärtus koostab osu-

¹⁾ Post, Betriebswirtschaftslehre; Lhk. 68.

ehk turuväärtusest, tellimus-, laagri- ja
 yldisest ^{valitsemiskuludest} ~~müügi~~ ^{müügi} kuludest, müüdnud kaun-
 pade juures veel müügi kuludest ja nime-
 titakse sellespärast omakuluväärtuseks.
 Vabrikukäitises on ta identne soetusväärt-
 ussuga / materjali-, palga- ja käitise-
 kulud, peale selle veel yldised valitse-
 miskulud /.

Literatuuris ei ole yhtlust välgä-
 minekuväärtuse mõiste nime kohta, ei-
 si aga välgäminekuväärtuse taktsaara
 osa - ostuväärtuse kohta. Yhed arva-
 vad, et ostuväärtus olevat puhas turu-
 hind, teised jälle loevad ostuväärtuse
 hulka ka mitmenegused ostuga yhendus-
 ses olevad kulud, nagu tellimused,
 pakiraha, transport, kindlustus-
 raha
 etc. ¹⁾

---

¹⁾ Schmaltz, Preisungslehre, hand-
 wörterbuch der Betriebswirtschaft, 1226.

b). Tarvitamisväärtus

Tarvitamis =, kõlbavus = ehk käi-
 tisväärtus on väärtus, mis asjal on käi-
 tise jaoks selle käitise ^{fulfillment} juktimisel ¹⁾
 Tarvitamisväärtuslikud on peamiselt
 ettevõtte põhivara osad: hooned, masi-
 nad, seadeldused etc.

Tarvitamisväärtuse teadustelemiseks
 tuleb minna ^{välja} väljaminekku =, ortu = või
 soetusväärtusest. Soetus või ort rya-
 nib harilikult lootuses, et väljamine-
 ku väärtus katab tarvitamisväärtuse ²⁾
 Kas see ortus täitub või mitte, see
 selgub alles siis, kui vastav põhivara
 osa on juba rakendatud kasutamisi-
 siks. Siin tulemus võib olla kolme-
 sugune: 1) väljaminekuväärtus on

¹⁾ Post, Betriebswirtschaftslehre; ltk. 68

²⁾ Schmalz, Bewertungslehre; ltk. 1227.

suurem kui tarvitamisväärtus, 2) vägaminekuväärtus võrreldes tarvitamisväärtusega, 3) vähaminekuväärtus on väiksem kui kasutamiseväärtus. Nüüd on ostu = või raekusväärtus aluseks tarvitamisväärtuse teadustelemiseks.

C). Toogiväärtus

Toogiväärtus on maafaralise hinna määraga kapitalireeritud keskmine toog.¹⁾ Ta tuleb ette vaid maakruntide kui kindlustushyvede ja ettevõtte kui teeni-ku väärtustamisel.²⁾ Toogiväärtust ei või mitte arvutada eraldi iga ykriku vuar ora kohta, vaid ainult kogu majandus, ykmise kui teeniku, harilikult kogu ettevõtte kohta.³⁾

¹⁾ Leitner, Wirtschaftslehre; lkk. 178.

²⁾ Rort, Betriebswirtschaftslehre; lkk. 68

³⁾ Jehmaldt, Bewertungslehre; lkk. 1228

d). Turu = ehk ajaväärtus

Varade väärtus käitises on määratud hindade kõikumisest turul. Arvestades turuga, kust vara tuleb või kuhu ta lähel käitises, räägitakse muretsamisest ja väljusväärtusest.¹⁾

Muretsamisväärtus võib olla ostu- või soetamisväärtus, kui ostu- või soetaja turuväärtus, sellega nimivõlväärtus. Ta võib aga olla ka päev-, uuestimuretsamis- või reproduktsiooni väärtus, kui turuväärtus väärinstansi päeval, sellega oleviku väärtus. Ta võib olla ka veel kui aseväärtus, kui turuväärtus teatud päeval tulevikus, kus muretsatakse uus aseväärtus oleviku väärtusele, sellega tuleviku väärtus.

Väljusväärtus on väärtus, mis võiks saada arja eest ta myygil.

¹⁾ Rost, Betriebswirtschaftslehre; ltk. 68.

olevaatlikkuse saamiseks mitme-
guste väärtuste liikidest loome ringjoo-
res Ostabri ^{väärtus} varalike skeemi¹⁾:

I. Väljusväärtus $\int$ müügi =, vahetus =, reas-
liseerimis =, aja = ehk olevikuväärtus;
eriti lõpetamiskilansside jaoks ka
likvideerimis väärtus $\int$:

a). Objektivne väljusväärtus ehk
yldine väärtus, börsi = ehk turu =
väärtus $\int$ yldine liikumisväärtus,
objektivne vahetusväärtus, objektiv-
ne väärtus $\int$.

b) Subjektivne ehk erivaljusväärtus
 $\int$ erimüügiväärtus $\int$.
1. Triiklik erimüügiväärtus.
2. Ariline erimüügiväärtus $\int$ väl-
jusarjade ariväärtus $\int$.

II. Tarvitamis = ehk käitlisväärtus $\int$ tar-
vitamisarjade väärtus $\int$:

¹⁾ Ostabr, Bilanz; lkh. 24-25.

1. iiriklik eritarvitamis = ehk erikäitis = väärtus,
2. äriiline eritarvitamis = ehk erikäitis = väärtus / tarvitamisesjate äri väärtus /

III. Omakuluväärtus:

kas muetsemiskulude väärtus või muetse-
muetsemiskulude väärtus.

a). Objektivse muetsemiskulude alu =
sel / tootmisväärtus, tootmis-
väärtus /

1. Omakuludeväärtus kitsamas mõttes
/ vaid vahetamatate kulutiste
silmaspidamine /

aa). Nõutamisväärtus / riivastu-
väärtus, sulaku väärtus /
tutud asjade jaoks.

bb). Tootmisväärtus / kalu väärtus /
umareetud või ymbes töötetud
tutud asjade jaoks

2. Kogumakuludeväärtus / kõikide
kulutiste, ka kaudsete silmaspidam-
mine / fabrikaatide etc. jaoks:
produktiooni = ja produktioonikulu-
de väärtus.

1). Täiesti subjektiivne omakulude väärtus:

i. Triiklik eriväärtus.

aa). Omakulud kitsamas mõttes.

I. Nõutamisväärtus.

II. Tactusväärtus.

bb). Koguomakuluväärtus.

2. Ariline eriväärtus

aa) ja bb) nagu eelpool.

IV. Toogiväärtus (toogikapitaliseerimis-
väärtus).

a). Yhe ettevõtte toogiväärtus / äri-
väljusväärtus ehk äri väärtus laiemas
mõttes /.

b). Yksikute varahyvide toogiväärtus:

1. vahetumalt arvestatav toogiväärtus,

2. äri väärtuse laiemas mõttes jagar-
mise läbi arvestatav toogiväärtus.

Et kuna lihtsust ja ylevaltlik-
kust mit-meneguste väärtusliikide rää-
gertikku Schmalenbach eritab kolm

väärtus printsiipi :

- 1) realisatsiooniprintsiip¹⁾
- 2) ajaväärtuse printsiip²⁾
- 3) alaimväärtuse printsiip³⁾

Realisatsiooniprintsiip ei tuua hinnasid vaid ainult tegelikke ja saadud kasu-
sid. Sellepärast ta eelistab välgamineku-
väärtust ta kindluse pärast kõigest teinist
väärtuse lügest.

Ajaväärtuse printsiip ei arvesta
vääristamisel välgaminekuväärtusega, vaid
ainult oleviku ajaväärtusega, päevaväärtu-
suga. Kasud, mis arvestatakse nüüsi,
pole veel mitte saadud, vaid ainult
võimalikud.

Alaimväärtuse printsiip on niis-
dagi keskmist realisatsiooniprintsiipi ja ajaväärtuse

-
- 1) Schmaltbach, Dynamische Bilanzlehre; ltk. 147.
  - 2) Schmaltbach, Dynamische Bilanzlehre; ltk. 149.
  - 3) Schmaltbach, Dynamische Bilanzlehre; ltk. 152.

printriipide vahel. Ta ei põhjene ei väär-
minekuväärtusel ega ka ajaväärtusel,
vaid peab ilmas ikka alaimat väärt-
ust. See printriip on eriti läbilöönd
praktikas ja reaalvõlluses. "Cost is
market, whichever is lower" on alaim-
väärtuse printriip formuleerituna inglis-
keeles ja ta leiab ka real praktiseselus
laidalduid karmustamist¹⁾.

3) Kost, Betriebswirtschaftslehre, Lkh. 20,

4) Le Courte, Bilanzkunde, Lkh. 26-29,

5) Lehmann, Eigenständige Bilanz, Lkh. 68-79,

6) Osthaus, Bilanz, Lkh. 157-166

Magu maht juba teada kinnitada
kõõ põhivara märgid kinnitavust peaa-
tykist tuleb märgid ettevõtte põhivara
all ettevõtte vallas olevate mater-
võlluse ja immaterjalvõlluse, mõtlevõlluse

---

¹⁾ Schulz, Bewertungslehre, Handwörter-
buch der Betriebswirtschaft; Lkh. 1232.

3. Ettevõtte põhivara väärustamine.

Literatuur. 1) Schmaltz, Besser =
 lungslehre, Handwörterbuch der Betriebs =
 wirtschaft; ltk. 1247-1251; 2) Schmalen =
 bach, Dynamische Bilanzlehre; ltk. 153;
 3) Rost, Betriebswirtschaftslehre; ltk. 20;
 4) Le Courbe, Bilanzkunde; ltk. 26-29;
 5) Schmidt, Organische Bilanz; ltk. 68-79;
 6) Orban, Bilanz; ltk. 157-166.

Nagu meil juba teada käesoleva
 töö põhivara mõistet käsitavast pea =
 tykist tuleb märkida ettevõtte põhivara
 all ettevõtte valduses olevate mater =
 jalsete ja immaterjalsete, mobiilsete
 ja immobiilsete hyvede kogu, mis pole
 määratud edasiandmiseks, vaid jääb
 ettevõtte käimisele kogu oma mehandus =
 like kasutus = ehk eluea.

Nend põhihüved - põhivara orisid-
 olles rakendatud käitisele, jäävad
 reenna tarvitamiseks seni, kuni nad on
 ära tarvitatud. Ainult oma vana-
 materjali väärtusega tulevad nad
 jälle välja käitise- turule. Meid
 funktsioneerivad nad, vastandina
 läbi käiguvaramale, ainult käitises. Tõl-
 lest näeme, et põhihüvede suhe tur-
 vaväärtusega on palju lühem, kui
 see läbikäiguhüvede juures. Tüüpjuures
 tuleb veel pidada silmas asjaolu, et teaz-
 tud käitises kasutatavad põhivara võib
 vääristada vaid yhenduse selle käitise-
 gega, mida ta teenib, mitte aga iso-
 leendult nagu see rühmit läbikäigu-
 vara juures.

Väärtuse soetamisprotsessis
 nimetatakse põhivara õigusega
 tarvitamisvaks, mis ta pole mitte
 väärtuse soetamise kaudja, vaid väärt-
 use soetamisvahend. See ongi isel-
 loomustav

põhivara seisukoha ja ta väärtuse määra-
 misel, millega ta tuleb märkida gles
 reamatupidemises ja bilansis. See väärtus
 kus võib olla vaid tarvitamise väärtus.
 Tarvitamine on põhivara vääristamise
 alus! Ainult niikaua on põhivara
 väärtust teatud määras, kuikaua seda
 saab kasutada real.

Et vältida raskustest tarvitamis-
 väärtuse määramisel, tuleb võtta tar-
 vitamisväärtuseks välgamineka väärtus.
 Praktikas tehakse ka harilikult nii.
 Kuid alles tarvitamine näitab, kas
 tarvitamisväärtus võrdub välgamineka-
 väärtusega või mitte.

Sellega jõudmine otsusele, et põhivara
 alusväärtuseks vääristamisel on
 tarvitamisväärtus, mis märgitakse
 algul gles välgaminekaväärtuse suurus.

---

¹⁾ Schmaltz, Bewertungslchre, Handwörter-
 buch der Betriebswirtschaft; lthk. 1248.

Kui aga hiljem selgub, et tarvitamisväärtus ei vasta väljaminekuväärtusele, siis tuleb alandada vertavaat väärtust vastava differentsi võrra ja kanda see differentsi üle karude-kahjuks arve.

Tarvitamisväärtus võib aga olla ka suurem, kui väljaminekuväärtus. Sel juhtumisel ei tohi tõrsta vertava põhivara väärtust, sest sellist tekkis kann oleks fiktiivne ja võib saada realiseeritud alles tarvitamisaja lõppedes ära kasutamiseväärtuse kaudu. Teda nõuab efektiivsuse printsiip, sest vara väärtusi, milliseid pole veel realiseeritud, ei või võtta kasuna, sest see kann on ju tegelikult alles saamata.

Kus põhivara inloomu tagajärjel pole võimalik määrata kindlaks tarvitamisväärtust väljaminekuväärtuse kõrval, või kus tarvitamisväärtuse kindlaksmääramine võimalik vaid puudulikult või

suure kulutisega, val tuleb võtta alu =
 xks vägamineku =, nõutamis = ehk
 soetusväärtus, või, nagu nimetab Ost-
 bahr, omakuluväärtus.¹⁾

Vaaklene nyyd veel suhet vägamine-
 nekuväärtuse ja turuväärtuse vahel.
 Ostbahr näeb, et nii põhivara turu-
 väärtuse suurenemine kui ka vähenemine
 peavad olema vägendatud bilansis, ja
 nimelt selteel, et vägaminekuväärtuse
 kõrval seisaks ka muuhind turuväärtus.
 Turuväärtuse vähenemisel tuleb see viia
 läbi vaid maakruntide ja ehituste juures,
 kusjuures oleks väidetud nii aktiivis
 kui ka passiivis vastav mahaarvamise
 vastavast põhivarast ja omakapitalist.²⁾
 Turuväärtuse kõrgenemist Ostbahr³⁾ soovital

¹⁾ Ostbahr, Bilanz; ltk. 25.

²⁾ Ostbahr, Bilanz; ltk. 165.

³⁾ Ostbahr, Bilanz; ltk. 165-166.

vähendada bilansi aktiivis kui erakorral-
list väärtuse juurkasvu ja passiivis kui
erakorralist kapitalireservi¹⁾.

Kokkuvõttelikult võime öelda, et
põhivara vääristamisel olgu aluseks tar-
vitamisväärtus. Teatavalt juhusel, kas
võimata määrata kindlaks tarvitamis-
väärtust, tuleb võtta viimane asemel
vähenemine, nõukomis- ehk soetus-
väärtus. Olemas põhivara käitise
majanduslikust taktisest tarvitamis-
väärtus võib saada mõjutatud sum- ja
foogi väärtusest. Juhusel, kui peetakse
silmas efektiivlikkuse printsiipi
väärtuste vähenemine kirjutatakse
tarviduse korral maha riitiste maha-
kirjutuste teel ja arvatakse maha
vastava käitiseperioodi bruttokunst.
Selle mahaarvamine väljendub bilansis

¹⁾ Orbahn, Bilanz; ltk. 166.

4. Mahakirjutus.

Literatuur. Literatuur mahakirjutuste kohta on väga laialdane, sest peaaegu iga raamatupidamist ja bilansse käsitlev teos sisaldab peaaegu tekkide mahakirjutuste üle. Autor on käesolevas teoses kasutanud mahakirjutuste kohta järgmist kirjandust:

- 1) Grossmann, Die Abschreibung als Kostenfaktor; 2) Grossmann, Betriebsbilanz: lhk. 92-133; 3) Schmiedt, Die organische Bilanz: lhk. 80-91; 4) Schmiedt, Die um ersparte Zinsen steigende Abschreibung; Zeitschrift für Betriebswirtschaft, 1927, Heft 11: lhk. 816-839; 5) Schmiedt, Grundlagen dynamischer Bilanzlehre: lhk. 113-134; 6) Heun, Buchhaltungslarikon, I Band, lhk. 54-86;

- 7). Leitner, Einkommen und Ertrag: Lhk. 47-60; 8). Sommerfeld, Die Wertansätze in der Inventur: Lhk. 32-60; 9). L. Coultre, Grundzüge der Bilanzkunde: Lhk. 57-72; 10). L. Coultre, Abschreibungsverfahren, Lhk. 52-78 - Handwörterbuch der Betriebswirtschaft; 11). L. Coultre, Praxis der Bilanzkritik, II. Band: 381-399; 12). Fäs, Wertverminderungen des stehenden Kapitals: Lhk. 58-132; 13). Volmer, Zur Lehre der Abschreibung, Zeitschrift für Betriebswirtschaft, 1927, Heft 4: Lhk. 245-283; 14). Nicklisch, Abschreibung, Handwörterbuch der Betriebswirtschaft, Lhk. 50-52; 15). Teich, Betriebswirtschaftliche Rechnungsführung: Lhk. 52-58; 16). Rahm, Selbstkostenrechnung; Lhk. 119-125; 17). Orsaba, Die Bilanz vom Standpunkt der Unternehmerrechnung: Lhk. 162-164; 18). Rort, Betriebswirtschaftslehre: Lhk. 71; 19). Rahm, Die Unterkosten: Lhk. 45-51; 20). Jehár, Buchhaltung und Bilanz: Lhk. 174, 176, 177, 433, 436, 449; 21). Benck, Fragen

der Betriebserwertung: ltk. 32-38; 22).
 Boff, Die Bilanz: ltk. 80-101; 23).
 Mehr, Bilanz und immaterielle Werte:
 ltk. 119-124; 24). Schigut, Erneue-
 rungs- Rücklagen: ltk. 16-18; 25).

Prakti eeltoodud literatuuri autor
 on eriti kasutanud oma lugupeetud õpetaja,
 häva dohent Karl Mülleri loenguid
 ja praktilisi töid raamatupidamises ja
 eramejandusealuses, millel on ette kantud
 ja tehtud Tartu Ülikoolis mõõdukas
 kolme aasta / 1925-1928.a. / jooksul.

Mahakirjutuse olemus ja mäiste

Ettevõtte vana mäiste ja olemuse käsitamisel nägime, missuguse yhtl² setus valitres mainitud mäiste def² nitrioonides. Umbes samaruguse yht² lureduse leiame eramajanduskaadusli² kus, eriti ega bilansi kaadusli² kus literatuuris mahakirjutuste mäiste def² nitrioonide vordlemisel.

Õpetus mahakirjutustest on leid² nud elavat ja põhjalikku laiendamist ning syvendamist, eriti viimast aastat peamiselt, just saksa eramajandus² kaaduste poolt. Praktiliselt põhjusta² dis selleks peamiselt saksa muure in² flatsiooniajajärk :/ 1922-1923 /, mis kutrus välja eriliselt intensiivse makrokaadusli² kude määruste arengu ning sundis yhtlasi sellega syvenema

põhjalikumalt mahakirjutuste olemuse ja mäiste määramiseks. Osalt praktilise elu nõudeist, osalt teaduslikest huustest kirjutatud majandusteadlased bilansi yleandele, olemuse ja mäiste määramisel leid yhtlasi põhjalikku kriitilist valgust ka mahakirjutuste yleandesse, olemusse ja mäistesse. Eriti tuleks siin loomida Kölni yliksoli professori dr. rer. pol. et dr. jur. h. c. S. Schmalenbachi põhjapanevat bilansi teaduslikku teost "Grundlagen Dynamischer Bilanzlehre" yheltpoolt ja Frankfurti yliksoli professori dr. F. Schmidtli teost "Die organisatorische Bilanz im Rahmen der Wirtschaft" teiselt poolt, misraagused teosed on loomad oma ilmutamisega uue ajajärgu bilansiteaduslikus literatuuris ja ylede bilansiteaduses.

Kuid vaatamata edusammude, pole jätud veel kaugelki yhtlasele nii bilansi

kui ka mahakirjutuste yleandele, olemuse ja mäiste määramisel.

Johmalentsoch räägib dualismist bilansimäiste käitamisel, rades vertes 2 fikku staatilise ja dünaamilise bilansimäist arusaamise.¹⁾ Tõigem oleks aga kõnelda siin mitte dualismist vaid triadist, sest peale staatilise ja dünaamilise bilansimäiste esineb majandusteaduslikus literatuuris veel orgaanilise bilansimäiste, mille loojaks ja majandusteaduslikkus literatuuri loojaks on, nagu juba väinisin sel eelpool, prof. dr. F. Schmielt.²⁾

Umber samavõrt triadist, nagu bilansi juures, võime rääkida ka maha kirjutuste yleandele, olemuse ja mäiste määramisel. Tünn meil on tegemist ka

¹⁾ Johmalentsoch, Dynamische Bilanzlehre; ltk. 35.

²⁾ Vaata: F. Schmielt, Die organische Bilanz im Rahmen der Wirtschaft.

kolmasuguste vaadetega:

1) Staatikud vaatavad mehakirju = funktsiooni bilansi mõõdukale paraarvestuse faktorile, 2) dünaamikud aga kui edu arvestuse faktorile. 3) Nüüri viimase ajani elid need kaks vaadet vertaals literaalsuuris ja eriti praktilises elus domineerivad. Alles Lippigi ülikooli professor, dr. H. Groszmann, näitab oma originaalses ja põhjalikus teoses "Die Abrechnung als Kostenfaktor", mis ilmus 1925. a., et mehakirjutused on veel kolmas tähtis funktsioon: kalude faktorina. Kõll oli juba enne Groszmanni ilmumist teoreetiliselt märgitud mehakirjutuste mõju kaludele, kuid praktilises elus ei oleud arvestatud seda. - Peab olema teadlik sellest märgitud

---

1) Le Coultre, Abrechnungsvorfahren, Handwörterbuch der Betriebswirtschaft, ltk 53-54.
 Groszmann, Abrechnung als Kostenfaktor; ltk. VII - VIII.

triaadi olemuse - 1) mahakirjutuse bilansi mõõdu-
 ka varaarvutamise faktorina, 2) eduarvutuse ja
 3) kulude faktorina - sest iga vaate pool-
 lajad defineerivad mahakirjutuse mõis-
 tet vaadatusena oma vaatekohast. Ja
 seni kui kestavad vaieldused staatilise,
 dünaamilise ja orgaanilise bilansi mõiste-
 te erindajate ja pooldajate vahel, pole
 loota yhtlust ja selgust mahakirju-
 tuste olemuse ja mõiste määramisel.

Kuna mahakirjutuste mõiste
 üksikasjalisem ja põhjalisem käsitleus viiks
 liiga kaugelt käsitleva fää glesandest ja
 piiridest, sest tuleks, nagu mainitud
 eelpool, tutvuda lähemalt bilansside
 teooriaga (staatiline ja dünaamilisega
 eriti), mis autor eitab vaid korra-
 persemaid definitsioone punktumailt
 mehandusteadlasilt mahakirjutuste
 mõiste kohta.

Proszmanni järgi mahakirjutused

Proszmann, Die Abschreibung als Kos-
 tenfaktor; ltk. 25.

on väärtust reguleerivad arvestuselemendid tegelikult ja raamatuliselt vana väärtuse nimiseks $\cdot$ mõnikord väärtust ymbes 2 aritava väärtuse differentide katteliks $\cdot$, mis mõjuvad neutraalselt kulunid määrava arvestuselementina, kalkuleerivabana aga mõjuvad vähendavalt kasule ja kapitalile. —

Tommerfeld nimetab mahakiirusiks kehvaks arvestuse põhjal yksi 2 kule majandusaastale koormaks langevat jagamisvõimlikku $\cdot$ vertikaalselt bedürftig $\cdot$ kulunosa, eriti kulutist põhikava juures. —

Schmalenkoch ytleb olevat õppinud tundma mahakiirusi, kui kulutias 2 vesture vahendeid. ²⁾

1) Tommerfeld, Hertansätze; lkk. 32.

2) Schmalenkoch, Bilanzlehre; lkk. 113.

Zeitneri õpilane Le Coultre mäistab
 mahakiijutork all väärtuse alandamist;
 milliseid toimetas ettevõtja selleks, et
 väljendada tegelikult tekkinud väärtuse
 vähenemist, kuid missugusele vähe-
 nemisele ei järgneud hulga vähenemine
 1) Mengenverminderung 2) -

Zeitneri järgi mahakiijutork on
 matutehnilises mõttes on hindamise vahend,
 mis ei püüda mitte objektiivsusega 3) -

Fäs mäistab mahakiijutork all
 varaoside väärtuse vähenemise rasemat-
 list läbiviimist, näi seda räämat
 ennast, mille võrra madalamalt hin-
 datakse varaosiseid, võrreldes eelmise
 inventariga 3) -

1) Le Coultre, Bilanzkunde; lhk. 59.

2) Zeitner, Sozialökonomik; lhk. 126.

3) Fäs, Wertverminderungen; lhk. 38.

Üldiselt võib üelda, et sõna
 "mahakirjatus" taga peitub väärtuste
 liikumine, milline on üldine väärtuste
 liikumise liige ja milles vahenduse teer-
 tud käitise elu. Siin meil on tegemist
 äraarutamiseväärtustega, mis kantakse
 üle produktiiviprobleemi kaudu ~~lähikäigu~~
 lähikäigu - ja põhikõrde väärtustest pro-
 duktide kulutisväärtusse. Produktiiv-
 seldab oma kulutisväärtus kõik ära-
 arutamiseväärtused, milliste gletamine oli
 võimalik, et seetõttu selle produkti.
 Luuarteris, mis kujundab produktiivse
 juurväärtust, sisaldub ka vertiiväärtus
 nende äraarutamiseväärtuste eest. See
 vertiiväärtus muutub ühes luuarteris-
 ga lähikäiguvara osiseks. Siit selgub,
 et ora põhivarast on läind üle lähikäigu
 käiguvara. Lähikäiguvara on sellega
 kasvand, talle on tulnud juure uusi
 väärtusi. See lähikäiguvara kasvamine
 on tajutatav vertiiv luuarteri kaudu.

Sellepärast pole vaja erilisi abivahendeid
 läbikäiguvara korvamise kindlaks määrat-
 miseks. Teisiti on aga lugu põhivara-
 raga, sest tema kaotanemine pole ta-
 jutav ilma eriliste abivahendita.
 Selleks abivahendiks ongi mahakirjatu-
 tused. Mahakirjutuste abil põhiväär-
 tust võime jälgida vastava põhiva-
 raga äraarutamise väärtust. Üksik
 summa, mis näivisi maha kirjutata-
 takse, vastavalt põhivara äraaruta-
 misele, nimetatakse mahakirjutuse-
 aks; ka mahakirjutuste protsessi,
 kui niisugust, nimetatakse maha-
 kirjutuseks. Enne seda aga, kui ka-
 kata maha kirjutama, tuleb määrata
 ja arvestada mahakirjutuse summas.
 See syyuul hindamiseks abil. - Põhi-
 vara väärtuse kujundamine äraaru-
 tamise järgi võib syyndida ka sel teel,
 et põhivara algväärtusele aktiivis
 reaktiivis passiivis vastu äraarutamise-
 väärtus,

n. o. mahakirjutuse summa. Tänu sellele meetodile erinevadki bilanssides nii 2 nimetatud muendusarved. —

Nicklisch rääbib mahakirjutusi veel formaalselt ja materiaalselt küljest¹⁾.

Formaalselt mahakirjutus tähendab alati bruttokasu vähenemist ja ettevõtte vara vähenemist.

Materiaalselt tekivad mahakirjutuste juures, mis gletavad ära kasutamise väärtusi, peidetud reservid —

Terminit "mahakirjutus" kasutatakse ka kahtlute deebitorite võla mahakirjutamisel. Siin meil on aga tegemist hoopis teistmuguse mahakirjutuse väisega. —

¹⁾ Nicklisch, Abrechnung; Handelwörterbuch der Betriebswirtschaft; Lk. 52.

5. Mahakijuturke vääristamisalused

Literatuur. 1) Ostbahr, Die Bilanz vom Standpunkte der Unternehmung; Lhk. 162-167; 2) Schmaltz, Bewertungslehre, Handwörterbuch der Betriebswirtschaft; Lhk. 1251-1254; 3) Schmidt, Die organische Bilanz; Lhk. 68-79; 4) Hart, Betriebswirtschaftslehre; Lhk. 70-71; 5) Schmaltz, Dynamische Bilanzlehre; Lhk. 147-171; 6) Grossmann, Die Abzählung als Kostenfaktor; Lhk. 309-318; 7) Roth, Die Bilanz des Kaufmanns; Lhk. 64-67; 8) Le Centre, Grundzüge der Bilanzkunde; Lhk. 77-72; 9) Rahm, Die Unterkosten im Fabrikbetrieb; Lhk. 46.; 10) Rahm, Die industrielle Selbstkostenrechnung; Lhk. 120-121. 11) Sommerfeld, Die Wertansätze in der Inventur; Lhk. 20-46; 12) Fäs, Wertvermindierungen des stehenden Kapitals; Lhk. 10-25, 41-57.

Me võtsime põhivara bilansiväärtuse aluseks tarvitamisväärtuse, mille lähtekohaks on vägiminekuväärtus. Nyyd tuleb selgitada küsimus, kas ka mahakirjutuste juures tuleb võtta aluseks tarvitamis- resp. vägiminekuväärtus või määritamine.

Telles lähivad eramajandusteadlaste vaated ja arvamusel, nagu pagude teiste eramajandusteaduslike küsimuste juures, tegeli diametraalselt lahku.

Rahm loeb endastuõistetavaks, et mahakirjutustel tuleb võtta väärustamisaluseks nõutamisväärtus: nõutamisväärtus jagatud põhivaraosa arvutatava elueaga annab meile gaaas-tax mahakirjutuse¹⁾ -

Ettevõtte seisukohalt väljudes Osakari arvates ei tohi olla mahakirjutuste väärustamisaluseks nyygi = 1

---

¹⁾ Rahm, Die Untkosten; ltk. 46.

uusimuretkemix = vöi loogiväärtus, vaid ai =
 nullt omakuluväärtus, kusjuures viimane
 ei tahi olla mõjotatud mingil viisil
 selmääritud / myggi =, uusimuretkemix =
 vöi loogi = väärtustest vöi neist tein =
 zitud alukorrast?

Orgaaniline bilansi seisukohalt rähju-
 des Schmidt'i arvates kõikide põhivarade
 orgaaniline bilansi väärtus on turg =
 orienteeritud²⁾, sellepärast tuleb võtta
 põhivara vääristamisaluseks bilansi =
 päeva reproduktsiooniväärtus³⁾
 Yhineks orgaaniline bilansi väärista-
 misaluseks on turu = ehk ajaväärtus⁴⁾
 Õige mahakirjutuse eelduseks on õige
 põhivarade vääristamine ajaväärtus-
 alusel.⁵⁾ Ettevõtja peab mahakirjutuse

¹⁾ Ostehr, Die Bilanz; ltk. 162-163.

²⁾ Schmidt, Organische Bilanz; ltk. 68.

³⁾ Schmidt, Organische Bilanz; ltk. 69.

⁴⁾ Schmidt, Organische Bilanz; ltk. 74.

⁵⁾ Schmidt, Organische Bilanz; ltk. 80.

atil kaduma seisukorda, mis koial alal
 tema käitise relativse tähtsuse gld²
 majanduses. See on tal vaid nii või
 malik, kui talle te produktide hind
 loob niipalju tulu, et ta selle tulu
 tulekumomendil võib saada sama
 suure krantumi põhivara on, kui
 nur on tarvite ära praegu lõppend
 produktiooni perioodil¹⁾. Käitise-
 järduslike mahakirjutuse kõrgus teatud
 kehtamisperioodi jaoks oleb tulu
 olukarist. Kui käitis ei taha anda
 järgmisel produktioonisprotsessil hal-
 venemise või paremasse seisundisse,
 kui praegu mäitudud produktioonis-
 protsessil, siis tuleb võtta mahakir-
 jutuse väärivastanduseks repro-
 duktsiooni =, tulu = ehk ajamüts?²⁾

¹⁾ Schmidt, Organische Bilanz; ltk. 80.

²⁾ Schmidt, Organische Bilanz; ltk. 81.

Võttes dünaamilise bilansi seis²
kohalt Schmalenbach võtab põhjalisemat
kriitilisele vaatlusele mitmesuguselid
väärtusliike kui vääritamisaluseid naha²
kirjutustel. - Peetudes näutamiseväärtuse
juures Schmalenbach arvab, et kui naha²
kirjutuste vääritamisaluseks võetakse nä²
tamiskind, siis sellel on selle poolt
bilansimööduliseks arvestuseks suur
paremus, et kulutiseks arvatud summa
on koostöös bilansisarava vägaminez
ku sumraga. Kui põhivara eluiga on
hinnatud õieti, siis vastava põhivara
elua lõppedes saamatu väärtus yhtub
lõppväärtusega. Sellega lihtub veel se
suur paremus, et näutamiseväärtus
on enamal juhusel täpselt kindlak²
ratud. Need paremused ongi põhjuseks,
miks näutamiseväärtus, kui vääritam²
misalus põhivara juures, on leid²
nud nii laialdast kinnitamist¹⁾.

¹⁾ Schmalenbach, Dynamische Bilanz; ltk. 157.

Kuid Schmalenbach eritab ka nõutamisväärtuse negatiivseid külgi. Oskuli-
remaks puuduseks mahakirjutamisel
nõutamisväärtuse alusel on Schmalen-
bachi arvates asjaolu, et mahakirjutus
sünnib siin väärtuste alusel, mis pole
võrded ega võrreldetavael omavahel.
Mitmeaastuste põhivara orade nõutamise-
ajad langevad mitmeaastase erine-
väärtuse ajajärkudesse: üksikord ajajärku,
kus hinnad kõrged, teine kord jälle
ajajärku, kus hinnad odavad. Nüru-
gumme yhtlusest raskendab väga võrdlust
üksikute varaorade väärtuste vahel¹⁾.

Praktilises ajaväärtuse kui maha-
kirjutuste osaristamisel juures Schma-
lenbach elistab mainitud väärtust nõu-
tamisväärtust, välgudes ka süngi dynaa-
milise bilansi resp. eduarvustuse seisakohalt.

---

¹⁾ Schmalenbach, Dynamische Bilanz; Chk. 154.

Kõigepealt Schmalenbach juhib tähelepanu sellele, et tuleb teha vahet põhi- ja varade vääristamisel kahe vääristamise vahel:

- 1) põhi- ja varade vääristamine bilansis ja
- 2) põhi- ja varade vääristamine mahakirjutustel eduarvestuses.

Kui oletada, et põhi- ja varade mahakirjutuste vääristamis- aluseks on ajaväärtus, siis ei tähenda see veel mitte, et me peaks võtma alles bilansis need põhi- ja varad ka ajaväärtusega.¹⁾

Edasi, väljades endiselt eduarvestuse seisukohalt ning võrreldes näitamist ja ajaväärtust, Schmalenbach näitab, et paljudel juhtudel, kus põhi- ja varad muuduvad oma koosseisult juurehituste, uuenduste, ymberehituste etc. tagajärjel, kujutuvad mitmemugused põhi- ja varade arvud oma mitmemuguste kuludega n. n. „mixturen composition“ / Geldwäseni järgi / Niisuguse näitamist väärtuse

¹⁾ Schmalenbach, Dynamische Bilanz; lkk. 15-8.

alusel kujundatud mahakirjutusväärtus
oleks teoreetiliselt vale. Ajaväärtuse
printsiibi tarvitamine tooks siia yhtlase
väärtusaluse. Ajaväärtuse printsiibi tarvi-
tamine on võimalik võnelda ettevõtte
uusimaid ja vanemaid põhivara ori, kui
mahakirjutuse orad on hinnatud äisti.¹⁾

Aga ajaväärtuse printsiibil on ka
suuri puudusi, mis keelavad seda tarvi-
tamast väärastamisaluse mahakirju-
tusil. Peapõhjuseks on riigi raskus ja
kindlustus ajaväärtuse kindlaksmäära-
misel yldse, eriti aga just ettevõtte
põhivara juures. See kindlustus vahen-
dub selles, et yhe ja sama põhivara ora
hindamisel mitmeaeguste hindajate
hindamisresultaadid erinevad yksteis-
est suurevalt, mis räägib selgeimat keelt
yhtlusest ja raskusest põhivara ajaväärtu-
se kindlaksmääramisel.²⁾ Siinjuures

¹⁾ ^{Dynamische} Lehrbuch, Bilanz; ltk. 162

²⁾ Lehrbuch, Dynamische Bilanz; ltk. 161.

on põhivara ajaväärtuse vääristamine reegli
 ratud suurte kulutistega. - Sellega jõuab
 me arvata, et ajaväärtuse kui maha-
 kirjutuste vääristamiselt puudused
 ühtavand ta paremused. Pealegi vaatleb
 Schmalenbach mahakirjutust vaid
 eduarvestuse seisukohtast, milline
 seisukoht aga ühe külge, sest peale
 eduarvestuse on mahakirjutustel täht-
 sus veel bilansimõõduka vaaravestuse ja
 kulude faktorina. Järelikult tuleb aja-
 väärus, kui mahakirjutuste vääristamis-
 alus, jätta kõrvale ja võruda võrre-
 kehoremad mahakirjutuste vääristamis-
 alust. -

Grözmann, kes käsitleb siiski põhjäl-
 likult mahakirjutusi kui kulufaktorit,
 vätab ka arvatavale vaatlusele maha-
 kirjutused "käitismajanduslikult täht-
 sake vaarustüüpide" ruhtes ¹⁾

¹⁾ Grözman, Abschreibung als Kostenfaktor; lkk. 309.

Peetudes väljusväärtuse juures ta jõuab
 otsusele, et mainitud väärtus, kui maha-
 kirjutuste vääristamisalus, ei ole kohane
 ei käidimaajanduslikult ega ka kalku-
 latsioonivõimekohalt ¹⁾.

Toogiväärtus omab Grossmanni arva-
 des kindlusaad paremini võrreldes väljus-
 väärtusega, kuid vaatamata sellele ei
 randa ta olla kohane ^{vääristamis} maha-
 kirjutuste kalkulatüvõrreld maha-
 kirjutel ²⁾.

Peetudes tarvitamisväärtuse juures
 Grossmann jõuab otsusele, et see väärtus
 oluliselt ~~erineb~~ ^{erineb} ~~võrreld~~ väärtusega.
 See väärtus jääb püsivaks, me ei leia
 ta juures sarnasid kõikumisi nagu
 väljus- ja toogiväärtuse juures. Nüüd
 normaalselt liitub nõutamisväärtuse muu-
 tumise

³¹⁰
 1) Grossmann, Beschreibung als Kostenfaktor; ltk. 309.
 2) Grossmann, Beschreibung als Kostenfaktor; ltk. 312.

alusel on võimalik kergelt ja yhtlaselt võtta
 ette väärtuse alandamisi, et jagada neid
 kui mahakirjutusi kantamis- ehk karvita-
 misaja peale. Järelikult on võimalik
 määrata mahakirjutusi karvitamisvää-
 rusest mitte üksi ette, vaid kõige-
 pealt ka vändrete osade kaupa. Selle
 võimaluse läbi on rummad karvita-
 misväärtuse vähendamiseks kasutus-
 võimalised kalkulaatorid jaks¹⁾

Olles peatunud mitmeraguste väärtuse
 liikide kui ettevõtte põhivara mahakir-
 jutuste väärtamisaluste juures ja
 tutvunud mitmeraguste tähtsamat
 eramajandusteadlaste vaadete ja nende
 väärtuste karvitamise kohta, jõuame ette-
 sel, et soodsaimaks ja enimvähem
 käikidele nendeile vertavaks ettevõtte
 põhivara mahakirjutuste väärtamis-
 aluseks on karvitamisväärtus, mis enamasti

¹⁾ Grotzmann, Abrechnung als Kostenfaktor; lkt. 314.

yhtub välgaminekaväärtusega. Kõik teised
 väärtuse liigid kui ettevõtte põhivara
 mahakirjutuste väärtamisalused on²
 veel suuri puuduseid ja puhenusi, mis²
 pärast nende tarvitamine pole sooviz
 tar.

3) Põhivara, mis on...
 4) Põhivara, mis on...
 5) Põhivara, mis on...

Arhitektuur ja...
 tekkivad mahakirjutused...
 mis on...
 1) Põhivara...
 2) Põhivara...
 3) Põhivara...
 4) Põhivara...
 5) Põhivara...

3) Põhivara, mis on...

6. Põhivara elua määramine
mahakirjutusteks.

- Literatuur. 1). Kern, Buchhaltung²
Lexikon; veerg 147; 2). Sommerfeld, Die
Wertansätze in der Inventur; ltk. 45;
3). Bott, Die Bilanz des Kaufmanns; ltk. 92-101;
4). Post, Betriebswirtschaftslehre; ltk. 76;
5). Jehár, Buchhaltung und Bilanz; ltk. 145-146.

Arakorutamise ja vananenuse läbi-
tekkind mahakirjutusi võib arvestada
mitmel viisil. Aluseks tarvitatakse
nii: 1). vastava varaosa karutusväime-
luse aega, 2). selle vara tegelikku kasu-
tarnist, 3). määramisel eelmisi gheskoas¹⁾

On viisi rehte ja yldre väimatu
määrata täpselt kindlaks, kui ^{kausa} teatud

---

¹⁾ Bott, Die Bilanz; ltk. 92.

põhivara ora on ettevõtte käitises karatus-
võimeline. Kõige pealt tuleb pidada sil-
mas seda, et see karatusvõime on mit-
meraguste varaosade juures väga mitme-
sugune. Sellega liitub veel asjaolu, et
yhte ja sama liiki varaosi karatakse
mittemugustes ja ühegi yhes ja samas
käitises mittemugaselt, mis pärast ka
nende varaosade väärtus väheneb yhes
kõrgemalt, teises jälle pikaldasemalt.

Ei ole võimalik anda üldiseid
juhtnõude selleks, misuguse aja jooksul
tuleb kirjutada maha põhi vara ja kui
kõige peab olema vaster maha kirjutus-
ora¹⁾. Sellepärast maha kirjutuse ^{aluse} eluea
~~me~~ ^{teede} eluea määramine baseerub peaa-
miselt kogemusel²⁾.

Süüsi probleematiliseks muutub

1) Bött, Die Bilanz; ltk. 95.

2) Tommerfeld, Wertansätze; ltk. 45.

3) Schär, Buchhaltung; ltk. 175.

põhivara orade eluiga määramine juhtusid, kus
 need leiadused nõuavad sagedasti ette-
 võtte käitise tehnilist ymberkarraldust:
 need patendid, mainivad etc. kirjuvad
 väija vanad enne nende täielist eluiga
 lõppu, sest ettevõtja ^{on} sunnitud väirit-
 luse tõttu ajaga sammu pidama ning
 uuendama oma ettevõtte tehnilist seadelt-
 duse vastavalt aja- resp. tarunäudele.
 Kuna mainiate uuendamise on sageli
 yhenduses põhjalise vabrikukooste ymber-
 ehitamisega, siis sageli hinnatakse
 vabrikukooste eluiga sama pikaks nagu
 selles koostes asuva seadelduse eluiga¹⁾

On küll ybrikkeid arvame, kuid
 peenduvad kindlad põhilauseid, põhi-
 määratud vahakirjutuste määramiseks.
 Melevalle on siin antud vahakirju-
 tuste suuruse määramisel laialdane
 tegevusala²⁾.

1) Sommerfeld, Wertansätze; ltk. 45.

2) Johän, Bruchhaltung; ltk. 175.

Yldiselt võib vaid ütelda, et mitmesuguseid põhivara on kasutatavate väga mitmesuguselt, millest aleneb ka sageli nende majanduslik eluiga. Toome sünjures Brotti järgi ylevaate selle kohta, kui suur peaks umbes olema naha- kirjutuse % „leatud põhivara osade kohta vastas:

Marrivahitused — 2-3 %

Eluhooned — 1 %

Erichitused — 10-15 %

Maxinad — 5-15 %

Leadeldused — 5-10 %

Tööriistad — 25-50 %

Modellid — 33 $\frac{1}{3}$ -100 %

Toidukid — 20-50 %

Immaterjalised

põhivahitused — 20-100 %

1) Brot, Die Bilanz; ltk. 96.

Kuna saadeti, nagu mainitud eelpool, ühemuguste varaosade kantamine võib alla mitmehugane, siis õigema maha- kirjutuste yldsumma saamiseks Pratt soovital pidada erilist inventaarilehte, millel iga üksiku varaosa või yhtlaselt kantetavate varaosade ryhmade kohta on tehtud ja märgitud vastav aastal- line mahakirjutussumma eraldi. Nende yksikute aastalike mahakirjutussum- made yldsumma annab siis aastalike mahakirjutuste bilansisumma¹⁾.

Võrdluseks loome siinjuures veel Rorti järgi aastalike mahakirjutuste ⁴o alammäärad, millised fikseeritud saava mahuraduses. Siinjuures nõuad xadus, et mahakirjutuste aluseks peab olema nõutamis- ehk soetamisväärtus, mitte aga uuertimuretkain väärtus²⁾.

¹⁾ Pratt, Die Bilanz; lkk. 96.

²⁾ Rort, Betriebswirtschaftslehre; lkk. 75.

Need nõuded oleks järgmised ¹⁾

1. Vabrikukooneid . . . . . 2-4 %.
2. Masinad :
  - a). Käitismasinad . . . . . 5 %.
  - b). Spetsiaalmasinad, eriti automaatselt
käitavad . . . . . 10-15 %.
3. Tööriistad . . . . . 33 $\frac{1}{3}$ -50%.
4. Muu inventar :
  - a). Arvadeeldused / byroomõõtel,
pae seadeldused / . . . . . 3-5 %.
  - b). Kirjutusmasinad . . . . . 15-20 %.
  - c). Vankrid . . . . . 10-15 %.
  - d). Kolund . . . . . 15-20 %.
5. Jõuvankrid
  - a). Triklised jõuvankrid . . . . . 10-15 %.
  - b). Jõustruskad . . . . . 15-20 %.
  - c). Veojõuvankrid . . . . . 15-20 %.

---

¹⁾ Rost, Betriebswirtschaftslehre; lhk. 76.

Kyrimust, kas yleise põhivara eluiga on mõistandev ja rahakirjutusosa fikseerimisel, vastatakse mitmeti. Toome neid vastuseid prof. Sterni redaktsioonis¹⁾ mil ilmuvad teosert "Buchhaltungs-Lexikon"

Tingimatult jaatavad seda kyrimust prof. dr. H. Rehn, juristikat Hermann Veit Simon, prof. F. Schmalenbach ja prof. H. Belohlavsek; viimane soovibaks sõna eluiga asemel sõnu "kandlikkuse ja tarvitatavuse aeg"

Dü. Manfred Berliner, Hannover:

Mitte yksi põhivara või mingisuguse põhiojektis eluiga yksi pole mõistandev ajavahemikule, mille vältel peab ryndima rahakirjutus. Tuleb võtta samuti arvesse tõenäosus, et võib tekkida vajadus põhivara või asja kõrvaldamiseks juba varem.

---

¹⁾ Stern, Buchhaltungs-Lexikon; lhek. 77.

Dir. Mano' Zsengery, Budapest:

Kuigi yldiselt aktspteritakse, et põhivara eluiga moodustab makseri- ja jätuse aluse, ei või seda lugeda otustarvaks kõikide jätuste jaoks.

Eriti pole see yldine vaade õige marinaadelduste kohta, mis tänapäeva tehniliste edusammude tagajärjel muutuvad palju kiiremini väärtusetuks, kui seda võidi arvata nende maxinate eluea määramisel.

Paremini, odavamini ja kiiremini töötavad marinaad teevad vananenud ssteemid võistlusvõimetuiks, ja vii- ja maxid tuleb sellepärast sageli vahetada juba siis, kui nad alles täiesti tööväimehed.

Tanuti ei või ka sageli raddel- duri, mis produtseerivad publiku jaoks või waitrele alluvaid asju, võtta yles väärtusarjuna kuni nende eluea lõpuni, vaid neid tuleb kirjutada maha palju varem.

Dü. Cam. Lambert, Antwerp:

Mahakirjutus kujundab endast kompensatsiooni väärtuse vähenemise jaoks. Aga eluea all ei tule mõista mitte võimalust objekti kasutamiseks, vaid tõenäosust kõlbavaks kasutada 200 aastaks. Näiteks võiks hoida marina kaitset alal 25 aastat. Kui on aga põhjust oletuseks, et juba 15 aasta pärast ta produktiooni võimsus vähenes oluliselt, s.o. et ta alalhoidmise kulud tõusevad, siis peaks iga rätioz naalselt majastav kaitset võtta yle selle marina eluea võimalikult lyhemalt, et mainitud põhie ei langeks hilisemale aegadele.

Experte L. Gomburg, Genf:

Mahakirjutuste ajarahemiku määratmised olgu aluseks põhivara tõotushiku tarviktavuse tõenäoline ajarahemik, mitte aga nende materiaalselt veel

toovõimevõime põhivõime materjaalse koostise
 mise ajavälde. Masinad, tööriistad
 etc. võivad muutuda uute leiuduste
 tagajärjel aretusvajalikeks.

Mahakirjutuste ettemääratud
 ajavälde võib tulla kõnealla nii 2
 suguseis ettevõtteis, milliste käitis
 lõppeb teatud ajavälde mööda =
 misel j. tänavaraadete, elektri =
 jaama etc. käitis j.

Prof. Dr. K. Kellus, 1. raamat, lk. 52-77,

6). Fas, Naturwissenschaften der Arbeiter
 Kapital, lk. 44-132; 7). Gumpert,

Die Betriebsbilanz und die Betriebsführung
 und -Verrechnung, lk. 111-125,

8). Rehm, Die Unkosten im Fabrikbetrieb,
 lk. 46-47; 9). Volmer, Zur Lehre

der Abschreibung; Zeitschrift für Betriebs-
 Wirtschaft, 1920, Heft 4, lk. 245-253;

10). Schmidt, Die unvollständige Abschreibung
 Abschreibung; Z. f. B. W., 1927, Heft 2, lk. 216-229.

7. Makokirjature methodid.

- Literatur. 1). Groszmann, Abschreibung als Kostenfaktor; Lhk. 211-239;
- 2). Schmalenbach, Grundlagen dynamischer Bilanzlehre; Lhk. 113-134; 3). Tommerfeld, Die Wertansätze in der Inventur; Lhk. 46-65;
- 4). Stern, Bruchhaltungs = Terikoa; Lhk. 55-62;
- 5). Le Coultre, Abschreibungsverfahren; Handwörterbuch der Betriebswirtschaft / von Prof. Dr. K. Mehlisch f.; S. 52-77;
- 6). Fas, Wertvermindierungen des stehenden Kapitals; Lhk. 74-132; 7). Groszmann, Die Betriebsbilanz und die Betriebs = Gewinn- und = Verlustrechnung; Lhk. 111-125;
- 8). Rahm, Die Unkosten im Fabrikbetrieb; Lhk. 46-47; 9). Volmer, Zur Lehre der Abschreibung; Zeitschrift für Betriebswirtschaft; 1927, Heft 4; Lhk. 245-253;
- 10). Schmidt, Die um ersparte Zinsen steigende Abschreibung; Z. f. B.W.; 1927, Heft 11; Lhk. 816-839.

a) Mahakirjutusobjekti väärtusest
riippumatud meetodid ¹⁾

1). Meetod ilma mahakirjutusest ²⁾

See meetod seisab selles, et ei tehta mahakirjutusi, vaid haitakse varaasad alaliselt täies tarvitamisvõimes. Yhrikuul meijandusperioodil parandamiseks ja uuendamiseks tarvitatud summad lähevad yle kaitse kulude arve. Sellel meetodil on muuri puidusid, mis pärast muure on mahakirjutuse meetodeid kaitsevat liiz struktuuri ei erita seda meetodit yle mitte. Ta peamiselt muure, puidusid

¹⁾ Grogmann, Abschreibung als Kostenfaktor; lkh. 211.

²⁾ Grogmann, Abschreibung als Kostenfaktor; lkh. 211-212

³⁾ Grogmann, Die Betriebsbilanz; lkh. 112

⁴⁾ Le Coultre, Abschreibungsverfahren; reeg. 57-58

on arjatu, et neil aastail või ühe majandusperioodil, kus tehakse suuremaid uuendusi või parandusi, kulude koorem on väga suur, kuna aga majandusperioodid, kusⁱⁱ tehakse mingisuguseid suuremaid parandusi või uuendusi, ei võta üldse osa neudest kuludest. Sellepärast selle meetodi tarvitamisel on kahjude ja kasude arvestamine täiesti ühtlase ja ei vasta üldiselt niilisele bikuniprintsiibile, sest viimase järgi bilanss peab olema jüst ettevõtte sisele edu väljendajaks. Käesoleva meetodi tarvitamisel, nagu nägime, ei või bilanss väljendada ettevõtte tegelikku edu, sest kahjud ja kasud ühtikute majandusperioodide vahel jagatakse siin täiesti ebaõiglaselt. Sellepärast üritati tekkimisele ei eritagi seda meetodit oma "Bilanzlehre". See meetod leiab ka praktikas vähe tarvitamist. Siiski tuleb teada, et rahva riigi pank enne maailmasõda oma kinnisvara jaoks¹⁾

Grötzmann, Abrechnung als Kostenfaktor; lkk. 212.
Le Coultre, Abrechnungsverfahren; lkk. 58.

2) Printriibita mahakirjutus¹⁾

See meetod seisab selles, et mahakirjutamisel ei minda välja mingimugavust kindlast põhimõttest, vaid jääb teinud ettevõtjale mahakirjutuste suurema määramisel täieline meelevald.

Telle meetodi abil ei saa väljendada ettevõttele kannu resp. edu ühtlusest ja ta ei vasta selleparast samuti, nagu eelmise meetod, dünaamilise bilansi nõudele.

Groszmann²⁾ ja Le Coultre³⁾ jäavad selle meetodi tarvitamise suhtes täiesti eitavale seisukohale. Tokmalenbachi ei erita teda oma "Kilanzlehre" yldse mitte. Kuvitav on aga see, et Rahm⁴⁾ peab seda meetodit parimaks mahakirjutuse meetodiks.

1) Groszmann, Abrechnung als Kontenfaktor; ltk. 212;

1) Groszmann, Die Betriebsbilanz; ltk. 112-113;

1) Le Coultre, Abrechnungsverfahren; veerg 58-59;

1) Rahm, Die Unterkonten; ltk. 47.

2) Groszmann, Abrechnung als Kontenfaktor; ltk. 212

3) Le Coultre, Abrechnungsverfahren; ltk. 58

4) Rahm, Die Unterkonten; ltk. 47

3) Mahakirjutus mahakirjutusobjekti rentabiluse järgi¹⁾

See meetod on tarvitatar vaid niisuguste põhivarade juures, millel rentabilus on täpselt määratav, näit. masinad. Vastavalt rentabilusele on niin mahakirjutus suurem või väiksem. See meetod ei arvesta raagugi vastavate mahakirjutusobjektide tarvitamisega. Kariidokult viib see meetod mahakirjutusobjektide alla = vääristamisele. Masin on näit. juba ammu maha kirjutatud, kuid ta on veel füüsiliselt tarvitamisvõimeline. See meetod ei vasta sellepärast, nagu selmisedki meetodid, bilansi tüelise printsiibile. Ka eder vähen²

durchs

¹⁾ Grossmann, Abrechnung als Kostenfaktor; lkk. 212-213

²⁾ Grossmann, Die Betriebsbilanz; lkk. 113

³⁾ Le Coure, Abrechnungsverfahren; neeng 59-60

ei kõlba see meetod rentabilisare muudlik 2
kuse tõttu.

4) Kasi mahakirjutuse mõõtmissalurena¹⁾

Teda meetodit ei kasviteta haris
likult, sest ta ei vasta ei eduväljenduse
ega ka kalkuleerisooni nõuetele.

5) Mahakirjutus kasutamise järgi.

Literatuur. 1) Schmalenbach, Dynamische
Bilanz; ltk. 113-114; 2) Le Centre, Abschrei-
bungsverfahren; Handwörterbuch der Betriebs-
wirtschaft; ltk. 60-61; 3) Kern, Buchhaltungs-
lexikon,

1) Gröppmann, Abschreibung als Kostenfaktor; ltk. 213-216

1) Gröppmann, Die Betriebsbilanz; ltk. 113-115.

1) Le Centre, Abschreibungsverfahren; ltk. 59.

1) Kern, Buchhaltungslexikon; ltk. 60.

lkk. 60-62; 4) Grossmann, Abschreibung als
Kostenfaktor; lkk. 216-217; 5) Grossmann,
Betriebsbilanz; lkk. 116-117; 6) Wert,
Abschreibung und Instandhaltungskosten;
Technik und Wirtschaft, III. Jahrg., Juni
1910, Heft 6.

Tee meetod on eelkäsitatud mee-
todite aluseks oleva idee täpsne läbi-
viimine. Praktiliselt tarvitatakse seda
võte, sest ta on lähivõidav vaid teatud
juhuseil, teatud olukorral ja tingimustel.

Wert¹⁾ juhib tähelepanu sellele, et
tähtsuse segevusaste on ühel aastal suurem,
teisel väiksem. Aegadel, kus töötuse te-
gevusaste suurem, kus ettevõtte põhie-
vara kasutatakse intensiivsemalt, ei
võta harilikult ette suurendusi ja pa-
randusi põhivara korras hoids, vaid
lykatakse see harilikult edasi aegadele,

---

¹⁾ Wert, Abschreibung und Instandhaltungskosten; Technik und Wirtschaft, III. Jahrg., Juni 1910, Heft 6.

kas färdare tegevusarte väiksem. Selle taga-
järgel on suure läbikäigu puhul põhie-
vara korrashoiukulud võrdlemisi väikesed,
väiksema läbikäigu puhul aga suuread

Tarnare väärtuse kõrvaldamiseks
ja õige mahakirjutusosa saavutamiseks
Hert soovib arvata igale mahakirjutus-
objektile erilise arve, mis saavutatakse
kahe lahtriga: 1) lahter väärtuse jaoks,
2) lahter korrashoiu jaoks; neid ar-
veid oleks parim pidada kartoteegi lehtid.

Mahakirjutus, mis võetakse ette
põhivara ora väärtusest, on kaheksane:
1) vananenismahakirjutus, 2) tarvutamise-
ehk ärakanutamismahakirjutus.

Vananenismahakirjutus viitab sellele
määrina väärtuse vähenemisele, mis syy-
nib määrina juures ka siis, kui seda yldse
ei kasutata, kuna aga arakanutamise-
kirjutuse kõrgus oleneb sellest, kui võit
kasutatakse juba määrinat.

Hert kindab vananenisärakanemise 3-4%

peale ja tõendab, et see % satma muutäärts =
 see võib vaevalt tõusta kõrgemale

Tarvitamis- ehk arukatamis-
 mahakirjutus määratakse parimini meri-
 natarutuse tundide järgi. Kui väit. tahetakse
 kirjutada maha 10% merina väärtusest,
 siis langeb venanemis mahakirjutusele 3%
 ja tarvitamis mahakirjutusele 4% merina
 väärtusest.

Kui seane arvestamine aluseks
 kümne tunnilise tööpäeva (300 päeva
 aastas), siis ühes tunnis mahakirjutus
 oleks: $\frac{17}{100} \times \frac{1}{10} \times \frac{1}{300} = \frac{1}{300.000}$?

Kui väsin lütab aja aastas
 ainult 250 päeva ja igapäev üheksa tundi,
 siis oleks arukatamis mahakirjutus järg-
 mine:

$$\overbrace{300 \times 10}$$

$$3.000 \text{ tundi} = \frac{7}{100} \text{ objekti väärtusest}$$

$$1 \text{ tund} = \frac{7}{300.000} \text{ objekti väärtusest}$$

$$2.250 \text{ tundi} = \frac{1575}{30.000} \text{ objekti väärtusest.}$$

Toome riinjures mahakiijutusplaani
 lunnilise tarvitamis-mahakiijutuse kohta
 mitmeks aja ja protsentmäärä juures.

Mahakiijutusplaani.

Täielise aastate juures.		Tarvitamis-mahakiijutus			
Arvata eluga	Aastaline mahakiijutus	3%-lise vananemise mahakiijutuse juures		4%-lise vananemise mahakiijutuse juures	
20. aast.	5% = $\frac{1}{20}$	2%	$\frac{1}{150.000}$	1%	$\frac{1}{300.000}$
15. "	$6\frac{2}{3}\%$ = $\frac{1}{16}$	4%	$\frac{1}{90.000}$	3%	$\frac{1}{120.000}$
12. "	$8\frac{1}{3}\%$ = $\frac{1}{12}$	5%	$\frac{1}{60.000}$	4%	$\frac{1}{75.000}$
10. "	10% = $\frac{1}{10}$	7%	$\frac{1}{45.000}$	6%	$\frac{1}{50.000}$
8. "	$12\frac{1}{2}\%$ = $\frac{1}{8}$	10%	$\frac{1}{30.000}$	9%	$\frac{1}{35.000}$
6. "	$16\frac{2}{3}\%$ = $\frac{1}{6}$	14%	$\frac{1}{20.000}$	13%	$\frac{1}{25.000}$
5. "	20% = $\frac{1}{5}$	17%	$\frac{1}{18.000}$	16%	$\frac{1}{20.000}$
4. "	25% = $\frac{1}{4}$	22%	$\frac{1}{14.000}$	21%	$\frac{1}{15.000}$

mahakiijutusobjekti
väärtused.

Et vananevust võtta läbi ilma
 raskusteta, selleks peab looma võimaluse
 vananemise ja tarvitamis-mahakiijutusruumi
 madalast kuni ja lihtsa gleuaatlikkuse
 saamiseks. See gleuaatlikkus saavutatakse

Kontokalkulaaride abil. Toome ringjures
näitena kaardi käitismexnate - karto₂
leegist küre ja umtava inventuurväär₂
fure kindlaks määramiseks!

Määramiskind:			
Ostuhind	Tellimiskulud	Spesiaalikulud	Tuumma
kr. 4600.-	kr. 113,07.	kr. 219,73	4932,80
Arvutuspäev: 17/3. 1914. Arv. No.: 1615.			
Arvutuseliga: 12 aartat			
Maha kirjutused:			
Varanenismahakirjutus: 3% = kr. 148.-			
Tarvitamismahakirjutus tunnis = 8,2 senti			
Kannakoid tunnis: 4,1 senti			
			

Põhivandajavääruse kindlaks määra₂
miseks West soovitatav järgmist:

1. Aartelised alaimmahakirjutused

¹⁾ Johar, Buchhaltungs = Lexikon; lkk. 61.

põhivarult ja määratult rühmit hindade
 misle alusel, mis tehakse üksikute käi-
 tisvahendite nõutamis puhul.

Need mahakirjutusi arvestatakse
 valemis järgi: Nõutamis kulud

Arvatar eluiga

See aastaline mahakirjutus koosneb
 vananemis mahakirjutusest ja tarvitamis-
 mahakirjutusest.

Vananemis mahakirjutus, mis kord
 kindlaks määratud, jääb alati püsima
 endisel kõrgusel. Tarvitamis mahakirjutuse
 kõrgus oleb täiesti vastava objekti kasu-
 tamisest.

2. Masinate, ehituste etc. korras-
 hoiuses tuleb teha igaaastalisi parandusi
 hinnangute põhjal, mis tehakse maha-
 kirjutusorale kindlaks määramiseks.

3. Vananemis- ja tarvitamis maha-
 kirjutuste, summi ka paruste aastaline
 summa suurus määratakse kirjaltikult
 kindlaks ja neid ei tohi muuta aastate
 jooksul ilma tungivate põhjusteta.

4. Et hoida alal bilaninivõela 2
 list ettevõtte puhtkassa, peab lyhendama
 põhivarult tehtud raudmaha kirjutusi,
 samuti reservesumme kavashoimiks, mis
 moodustavad bilanis penuse.

Nyyd jägneb ettevõtja kassa
 määramine 6% kärguse.

Kärgijäänd keerust lähel 20%
 erimaha kirjutusiks ja 20% kavashoim
 reservideks. See syynti mitkassa, kuni
 käitise vahendid on täiesti maha kirjutatud.

Nende reservide suurusst võit
 igatahes määrata vaid ligikaudselt,
 sest põhivaraaraste eluolus mõjuvad
 enam või vähem mitmenegused asja 2
 olud, nagu mainata rikkumine, mater 2
 jaalide vead, tööliste ettevaatamatuse
 või pahatahtlikkus, töökorras meetodite
 muutumine, pikemaajaline käitise mis 2
 majäämine, elementaarvõudmused,
 uned leidused, käitise joudude vahetus,
 põhivarade vähendamine või suurenda 2
 mine etc.

6). Mahakirjutusobjekti väärtusest ära-
rippedavad mahakirjutusmeetodid.

1). Mahakirjutus nõutamisväärtusest.

Literatuur. 1) Le Coultre, Abrechnungs-
verfahren; Handwörterbuch der Betriebs-
wirtschaft; aery 61-64; 2) Grossmann,
Abrechnung als Kostenfaktor, ltk. 218-219;
3) Grossmann, Betriebsbilanz; ltk. 117-120;
4) Kern, Buchhaltung = Lexikon; ltk. 56-57.
5) Fäs, Wertverminderungen des stehenden
Kapitals; ltk. 76-77; 6) Bahr, Die
Unkosten im Fabrikbetrieb; ltk. 47;
7) Sommerfeld, Die Wertansätze in der
Inventur; ltk. 47-48.; 8) Schmalenbach,
Dynamische Bilanz; ltk. 114-115.

See meetod on leidnud laialt
dast harvitamist praktilises elus.
Vanem literatuur peab seda meetodit

õigeimaks ja olstarbekohasemaks maha-
kirjutusmeetodiks. Uuemas literatuuris
astuvad sellele vastule vähesed nimetajad ma-
janduskadlari, eriti kritiseerib seda vanden
Schmalenbach oma *dynamilises bilansiope-
tus*. Schmalenbach näitab, et maha kir-
jutus nõutamisväärtusest on mõeldav
vaid seal, kus asja tarvitamisvõimsus
jäab ühtlaseks kuni ta eluea lõpuni
või kus tarvitamisvõimsus on niivõrd
väike, et seda täpselt võimata hin-
nata.

See meetod seisab selles, et hinnatakse
kõige pealt maha kirjutusobjekti eluiga
ja siis ta nõutamisväärtas. Nõutamis-
väärtas jagatud elueaga annabki meile
vastava maha kirjutusosa ühe aasta või
üldse ühe mingisuguse majandusperioodi
 kohta. Tõrjuures peetakse ilmas, kas

---

¹⁾ Schmalenbach, *Dynamische Bilanz*; ltk. 115.

peale mahakirjutusaja lõppu on jäänd järgi veel ningimugane jäämus, ja kui on jäänd, siis hinnatakse selle väärtus ja arvatakse maha mahakirjutusobjekti üldväärtusest. Tõendud vake kuulub tõie-
hilt mahakirjutusele.

Olgu näit. efektiivses masin, mille väärtus kr. 10.000. ja arvatakse eluiga 10.a., jäämuse väärtus oleks kr. 1.000.-, ylesteade-
kulud kr. 1.000.-, jäämuse arastamistamise kulud kr. 300, siis saame järgmise arvuse-
luse:

Masina ostuhind	Kr. 10.000.-
Transport ja ylesteade	" 1.000.-
Masina ostuhind	Kr. 11.000.-
Karistus kulud	" 300.-
	<hr/>
	Kr. 11.300.-
Jäämuse lunastis	" 1.000.-
	<hr/>
	Kr. 10.300.-
Effektiivne väärtus	

Tellega aastaline mahakirjutusosa:

$$10.300 : 10 = \text{kr. } 1.030.-$$

Nii täpselt ei arvesta praktika mitte. Ta ei arvesta harilikult ei jäänusvääruse ega ka koristuskuuldega. Sageli jäetakse arvestamata isegi spetsiaalkuulud. Vaevalt pöörab praktika ka tähelepanu paranduskuludele, millised on ^{just} ~~no~~ võimalused, vad mahakiigutusväärtele. Praktika võtab harilikult maxina ostu hinna ja paigutab selle maxina eluaja aluseks.

Selle meetodi puuduseks loetakse seda, et ta ei arvesta tegelikult vääruse vähenemisega, sest et juhused, kus tegelik vääruse vähenemine vastab vahetumalt ja täpselt kasutamisele, olevat väga haruldased. Ka vääruse langemine ei syndivad nii yhtlasele, et ta ärgustab yhtlase, võrdse mahakiigutusorade järgi kindlat tarvitamist, sest tehnikud loevad, et maxina jõudlusvõime algu vähenevad fundusvalt, mis pööravad rea

---

De Laube, Beschreibungverfahren; Handwörterbuch der Betriebswirtschaft; Berg 62.

aartaid yhtlaseks ning mis langevad
järgesindlalt ja kürelt.

Juurtes puuduseks on ka selle meel-
tadi juures arjoolu, et ta baseerub hinnamu-
quil, millelke järgi määratakse ^{põhivara} normaalse
ehiiga. Sohvälendurlikult on see meetod
Schmalenbachi arvates puudulik sellepolest,
et pikema aja vahemike vältel võib
vool alla mahakirjutuse sluseks mitmeid
suguseid nähtamishennad, mis raskenda-
vad kasude väärtelust.¹⁾

2). Mahakirjutus jäägi = ehk raamatute
väärtusest / mahakirjutus langevate
oradega /.

Literatuur. 1). Schmalenbach, Dy-
namische Bilanz; ltk. 115-122; 2). Le
Comte, Abschreibungsverfahren; Handwörterbuch

1) Schmalenbach, Dynamische Bilanz; ltk. 115.

- der Betriebswirtschaft; verg 64-72; 3) Tomz
merfeld, Wertansätze; ltk. 48-52;
4) Großmann, Abschreibung als Vorkaufak-
tor; ltk. 220-223; 5) Großmann, Betriebs-
bilanz; ltk. 120-124; 6) Stern, Buch-
haltungslexikon; ltk. 57-60; 7) Fäs,
Wertvermindernngen des stehenden Kapitals;
ltk. 79-82; 8) Rahm, Unkosten; ltk. 46-47;
9) Volmer, Zur Lehre der Abschreibung;
Zeitschrift für Betriebswirtschaft, Jahrg. IV,
1927, Heft 4; ltk. 247-249.

See meetod seisab selles, et protse-
tuaalsed mahakirjutused ei tehta mitte
nõutamisväärtusest vaid jäägi = ehk raaz
määraväärtusest.

Tegevuseks loome ringkonna näide.

Litstruse päevast oletame, et meie
mahakirjutusobjekti jäägi väärtus katub
selle objekti transpordile =, glesseade = ja
koristuskulud. Ilgu meie mahakirjutus-
objektiks masin, mille nõutamisväärtus
on kr. 10.000.- ja eluiga 10. aastat.

Sis mahakirjutusel jäägi = eht raamatuse
 väärtusest saame järgmise tabeli:

Aasta	Mahakirjutusora	Jäägi väärtus
1.	$\frac{10.000 \cdot 10}{100} = 1.000.$	$10.000 - 1.000 = 9.000.$
2.	$\frac{9.000 \cdot 10}{100} = 900.$	$9.000 - 900 = 8.100.$
3.	$\frac{8.100 \cdot 10}{100} = 810.$	$8.100 - 810 = 7.290.$
4.	$\frac{7.290 \cdot 10}{100} = 729.$	$7.290 - 729 = 6.561.$
5.	$\frac{6.561 \cdot 10}{100} = 656.$	$6.561 - 656 = 5.905.$
6.	$\frac{5.905 \cdot 10}{100} = 590.$	$5.905 - 590 = 5.315.$
7.	$\frac{5.315 \cdot 10}{100} = 531.$	$5.315 - 531 = 4.784.$
8.	$\frac{4.784 \cdot 10}{100} = 478.$	$4.784 - 478 = 4.306.$
9.	$\frac{4.306 \cdot 10}{100} = 431.$	$4.306 - 431 = 3.875.$
10.	$\frac{3.875 \cdot 10}{100} = 387.$	$3.875 - 387 = 3.480.$

Teurema ora põhivarade kasutamise
 väärtus, näit. maksate juures, ei lõppe mitte

järku, vaid vähenes pikkamööda. See võib ründada yhtlasele või yhtlasele kiirenevalt. Elumajade väärtas väheneb enamasti yhtlasele, marineerimise juures aga yhtlasele kiirenevalt. Parandused võivad tõrka vähendamise korutamise väärtust, kusjuures paranduste all tuleb mõelda ka mitmesuguste ^{vanade} orade vahetamisest auku vastu. Nüüri pikendatakse kunstlikult matakirjutusobjekti eluiga. Tarnuste mahakirjutusobjektide eluiga määramine on rooliga väga raske.

Kuiva harilikult marineerimise annab eris-
meril korutamiseaastail suurima efekti,
hilisemal aastail aga ka tõi võime väiksem,
rüs suurenevad vastavalt selle marineerimise
valmistatavate produktide ^(valmistus- ja kulud). Selle pärast
katsutakse kompenseerida seda kulutõusu
elluläbi, et vähendatakse mahakirjutuse
sel vähenduvad kulud. Praktika on
valinud ja leidnud olema oluliseks kohaks
yhtlasele laseva mahakirjutuse. See on
mahakirjutus jäägi = ehk raamatuväär-
tus.

Tutvume ringjures selle meetodi mater
maatilise alusega, mis väärtuslik praktik
liseks kasutamiseks¹⁾:

$$\text{Olgu näitanisväärtus} = A$$

$$\text{jäägi väärtus} = R$$

$$\text{mahakirjutusprotsent} = p.$$

$$\text{mahakirjutusosa} = a, \text{ kus } a_1$$

me esimeseks aartaks

$$\text{mahakirjutusosa } a_1 = A \cdot \frac{p}{100} \text{ ja}$$

$$\text{jäägi väärtuse } R_1 = A - \left(A \cdot \frac{p}{100} \right) = A \left(1 - \frac{p}{100} \right).$$

Teiseks aartaks saame:

$$a_2 = A \left(1 - \frac{p}{100} \right) \cdot \frac{p}{100}$$

$$R_2 = \left[A \left(1 - \frac{p}{100} \right) \right] - \left[A \left(1 - \frac{p}{100} \right) \cdot \frac{p}{100} \right] =$$

---

1) Sommerfeld, Hertausätze; ltk. 49-50.

$$= A \left(1 - \frac{p}{100}\right) \cdot \left(1 - \frac{p}{100}\right) = A \left(1 - \frac{p}{100}\right)^2$$

Kolmanda aasta:

$$a_3 = \left[A \left(1 - \frac{p}{100}\right)^2 \right] \cdot \frac{p}{100} = \frac{A \cdot p}{100} \left(1 - \frac{p}{100}\right)^2$$

$$R_3 = \left[A \left(1 - \frac{p}{100}\right)^2 \right] - \left[\frac{A \cdot p}{100} \left(1 - \frac{p}{100}\right)^2 \right] =$$

$$= A \left(1 - \frac{p}{100}\right)^2 \cdot \left(1 - \frac{p}{100}\right) =$$

$$= A \left(1 - \frac{p}{100}\right)^3 \text{ etc.}$$

n -nda aasta jaoks saame siis järgmise
seel valemiid:

$$a_n = \frac{A \cdot p}{100} \left(1 - \frac{p}{100}\right)^{n-1}$$

$$R_n = A \left(1 - \frac{p}{100}\right)^n$$

Need valemid on tavalised abi vahendid
 praktilisele. Nende abil võib arvutada
 kergesti aartalised mahakirjutusosaad ja
 jäägi väärtused, kui on antud nõu-
 misväärtus ja mahakirjutuse protsendi-
 määr. Samuti suureks abiks on need
 valemid mahakirjutuse protsendimäär
 arvutamiseks, kui on teada mahakir-
 jutusobjektide eluiga ja jäägi väärtus
 ja kui tahetakse kirjutada maha verta-
 vat mahakirjutusobjekti kindlaksmää-
 ratud eluea vältel soovitud jäägi
 väärtuseni.

Tsone kirjures paar näidet:¹⁾

Misugune jäägi väärtus saadub kuue-
 da aasta lõpuks masina jaoks, mille nõu-
 tamisväärtus kr. 10.000.- ja mahakirjutuse
 protsentmäär 10%?

$$A = 10.000.; p = 10; n = 6; R = x$$

---

¹⁾ Le Reube, Abschreibungsverfahren;
 Handwörterbuch der Betriebswirtschaft;
 Heft 66 - 67.

$$X = 10.000 \left(1 - \frac{10}{100}\right)^6$$

$$X = 10.000 \left(1 - \frac{1}{10}\right)^6$$

$$X = 10.000 (0,9)^6$$

$$X = \underline{\underline{5314,41}}. \text{ See summa on koost}$$

Kõlas jäägi väärtusega tabelis lkk. ~~77~~

Missuguse protsendimääraga tuleks
maha kirjutada maks, mille ^{nõutumis} väärtus on
kr. 10.000.-, kui ta eluiga on hinnatud
10 aasta peale ja jäägi väärtus selle kr. 1.000.?

$$R_{10} = 1.000; A = 10.000.; n = 10; p = X$$

$$1000 = 10.000 \left(1 - \frac{X}{100}\right)^{10}$$

$$\sqrt[10]{1000} = \sqrt[10]{10.000} \left(1 - \frac{X}{100}\right)$$

$$\sqrt[10]{0,1} = 1 - \frac{X}{100}; X = 100 \left(1 - \sqrt[10]{0,1}\right);$$

$$X = \underline{\underline{20,566\%}}.$$

Tarvitades saadud protsentmäär, saame järgmise tabeli:

Aasta	Mahakirjutusosa	Jäägi väärtus
1.	2.056,65	7.943.-
2.	1.633,63	6.309.-
3.	1.297,65	5.112.-
4.	1.051,35	4.060.-
5.	835,12	3.225.-
6.	613,38	2.562.-
7.	526,95	2.035.-
8.	418,57	1.616.-
9.	332,50	1.284.-
10.	264,-	20.-

Nagu näha eritunud näidetest mahakirjutusel jäägi väärtusest on reomaspärasus, et erimeiril aastail saadavad murend mahakirjutusosad; järgmisil aastail langevad need osad tunduvalt, et hiljem langeb üsna pihkamisi. Mahakirjutuse jäägi väärtusest ghtlase protsentmäär

juurus ei jona praktiliselt kunagi lõpuni, sest ikka kirjutatakse maha üks muidosa jäägist. Matemaad arjandud, mis mahakirjutusorade langemine ja teatava jäägi väärtuse alaline ylejäak, on toond sellele meetodile palju puudujaid. Need puudujad tõenda 2 rad, et mahakirjutusorade saged langus erimeril aastail ja pikaldarem langus hilisemail aastail vastavad tegelikule väärtuse vähenemisele mahakirjutusorajäures. Just hilisemail aastail olewat väärtuste vähenemine palju suurem, kui hilisemail aastail. Samuti jääb mainiale alati teatud jäämusväärtus, kuigi ollak nõus, et see väärtus on väiksem, kui jäägi väärtus, milline saabub mahakirjutusorade jäägi väärtusest¹⁾

Tähtsamaid käsitleva meetodi puudujaid on Schmalenbach²⁾. Ta näitab meile kõige selgemini selle meetodi praktilisi parunusi

¹⁾ Le Conte, Abrechnung, verfahren; veerg 68

²⁾ Schmalenbach, Dynamische Bilanz; lkt. 115-122.

juhtides tähelepanu sellele, et mahakirjutusosa-
 de tugev langus erimeetod aartail ja peaaegu
 yhtlane püsivus hilisemail aartail vastab
 täielikult varaklassi printsiibile ja eduarvete
 tule. Tä juhib ka tähelepanu sellele, et
 määrase mahakirjutuse juures me ei jões
 püüagi nullini ning sellepärast ei koormu
 eduarvetus hilisemail aartail küllaldaselt.
 Sellest põhjust järeeme selle, et kirjutame
 põhi väärtuste hulka nii uusnootanised
 kui ka mitmeid aartale ulatuvad uuendused
 ja kirjutame nende nummari maha vertava
 mahakirjutusosa. Nüüsi kompensatsioonid
 omavahel erimeetod aartate liiga kõrgeid ma-
 hakirjutusosad ja hilisemate aartate liiga
 madalad mahakirjutusosad. Tü on aga
 see meetod verturääkivuses stabiilne
 bilansi husega. Peab püüdma selle poole,
 et ka vääristamine oleks nähtav, kuid
 sellele püüdele räägit vartel Schmalenbachilt
 eritubud kallektiivmahakirjutus. On
 olemas mitmeüksuseid meetodeid, et kokas-
 dada tegelikke nummeid käitisekkude näudeiga.

Mahakirjutuse ühtlasemaks kujunemiseks ja eduväljenduseks parema ja paremini saamiseks Schmalenbach soovib valida madalamad protsentuaarid, sest mida suuremad on mahakirjutuse protsendimäärad, seda suurem on langus esimesel ja viimisel aastail.

Schmalenbach toob näite, kus maja väärtus kr. 100.000. ja sellele maja all oleva maakrundi väärtus kr. 50.000. Maja ja maakrundi väärtus on sellega kokku kr. 150.000. 50. aasta jooksul tuleb maja niiviisi mahakirjutada, et järgi väärtus oleks kr. 10.000. Et hoida ära mahakirjutusele suurt langust esimesil aastail, Schmalenbach soovib kirjutada maha maja ja maakrundi üheskoos, kusjuures maakrundi lõppväärtus oleks loomulikult ikka (- nagu algväärtus). Kr. 50.000.-

Schmalenbach arvutab eriteks maha kirjutuse majalt ühesi 4,5% juures ja hiljem maja + maakrundi väärtusist ühesi koos 1,81% juures ning jõuab siis järgmistele

1)
 resultaatidele:

<u>I</u>	<u>II</u>
Mahakirjutus majalt yksi:	Mahakirjutus majalt + + maakrundilt:
4,5% ; kr. 100.000.-	1,81% ; kr. 150.000.-
1. aasta: kr. 4.500.-	kr. 2.715.-
11. " " 2.840.-	" 2.260.-
21. " " 1.792.-	" 1.881.-
41. " " 713.-	" 1.304.-

Kui võrrelda I ja II mahakirjutuse
 juurde, siis selgub, et II juhusel, kus maaz
 kruunt võeti ühes majaga mahakirjutuse
 alla, mahakirjutusorade langus on
 palju pikaldasem, kui I juhusel, kus
 kirjutatakse maha vaid maja väärtus.
 I juhusel on 1. aasta mahakirjutusosa
 kr. 4.500.-, II aga kr. 2.715.-, kusjuures
 mahakirjutusomad on II juhusel palju
 stabiilsemad, kui I juhusel. II juhusel
 mahakirjutusosa on ^{41 aastel} umbes pool väiksem
 esimise aasta mahakirjutussummast, I juhusel

1) Schmalenbach, Dynamische Bilanz; ltk. 121.

aga kuus korda väiksem. Sellega on maa-
kuundi väärtuse lisamine ja protsentuaara
alandamine tõttu mahakirjutsusonde laenu-
vähenevad tunduvalt.

Täpava ja ylevaltliku näite eelkirjel-
detud meetodi kohta koob Tommerfeld
oma raamatus „Die Wertansätze in der Bau-
wirtschaft“. Toome siinjuures selguse ja ylevalt-
likkuse saamiseks alla näite:

Oletame, et maja väärtus on
kr. 2.000.000.- tuleb kirjutada 30. aasta
jooksul vaba jäänusväärtuseks kr. 100.000.-
Jäägi väärtus 30. aasta lõpul oleks arvatav
sari eelpool kindlaks teinud / v. a. l. h. / v. a. z
leini $- R_n = A \left(1 - \frac{p}{100}\right)^n$ - abil, kust leiame,
et $p = 100 \left(1 - \sqrt[n]{\frac{R_n}{A}}\right)$.

Paigutades oma yleande väärtused
sellele valemile, saame:

$$p = 100 \left(1 - \sqrt[30]{\frac{100.000}{2.000.000}}\right) = 100 \left(1 - \sqrt[30]{0,05}\right) =$$

---

1) Tommerfeld, Wertansätze; ltk. 53-55.

$$= 100(1 - 0,90496) = 9,504 = \text{ymsureselt } \underline{\underline{9,5\%}}$$

Mahakirjutus kujuneb siis järgmiselt:

Algväärtus	2.000.000.-	
- 9,5% mahakirjutust	190.000.-	1. aastal
Jäägi väärtus	1.810.000.-	
- 9,5% mahakirjutust	171.950.-	2. aastal
Jäägi väärtus	1.638.050.-	
- 9,5% mahakirjutust	155.614.-	3. aastal
Jäägi väärtus	1.482.436.-	

etc. etc. etc.

Mahakirjutus 15. aastal:

$$\left[\text{valem järgi } a_n = \frac{Ap}{100} \left(1 - \frac{p}{100}\right)^{n-1} \right]$$

$$a_{15} = \frac{2.000.000 \cdot 9,5}{100} \left(1 - \frac{9,5}{100}\right)^{14} =$$

$$= 46.974.-$$

Mahakirjutus 25. aastal:

$$a_{25} = \frac{2.000.000 \cdot 9,5}{100} \left(1 - \frac{9,5}{100}\right)^{24} =$$

$$= 17.312.-$$

Kui aga liita kokku maja hind ja selle all oleva maakruundi hind, mis hinnatud kr. 700.000.- peale, siis selle kombinatsiooni nimetati juures peat maakruundi väärtus jääma muutumatuteks. Sellele peat 30. a. lõpul olema alal järgmine jäägi = väärtus: 100.000.- (maja jäänusväärtus) + + 700.000.- (maakruundi väärtus) = = 800.000.-. Mahakirjutuse protsendi = määra leiame valemi $R_n = A(1 - \frac{p}{100})^n$ ymber kujundamisel, kus

$$p = 100 \left(1 - \sqrt[n]{\frac{R_n}{A}} \right), \text{ arvudes:}$$

$$p = 100 \left(1 - \sqrt[30]{\frac{800.000}{2.000.000}} \right) =$$

$$= 100(1 - 0,96993) =$$

$$= 3,007 = \text{ligikaudu } \underline{\underline{3\%}}$$

Selle järgi kujuneks mahakirjutus niin järgmiselt:

Algväärtus	=	2.700.000.-
÷ 3% mahakirjutus	=	<u>81.000.- 1. aastal</u>
1. Jäägi väärtus	=	2.619.000.-
÷ 3% mahakirjutus	=	<u>78.570.- 2. aastal</u>
2. Jäägi väärtus	=	2.540.430.-
÷ 3% mahakirjutus	=	<u>76.213.- 3. aastal</u>
3. Jäägi väärtus	=	2.464.217.-

etc. etc. etc.

Mahakirjutus 15. aastal:

$$\left[\text{veleni } a_n = \frac{A \cdot p}{100} \left(1 - \frac{p}{100}\right)^{n-1} \text{ jügi} \right]$$

$$a_{15} = \frac{2.700.000 \cdot 3}{100} \left(1 - \frac{3}{100}\right)^{14} =$$

$$= 52.512.-$$

Mahakirjutus 25. aastal:

$$a_{25} = \frac{2.700.000 \cdot 3}{100} \left(1 - \frac{3}{100}\right)^{24} =$$

$$= 38.990.-$$

Kõrvutame siinjuures mahakirjutusarvude
read:

Mahakirjutus ainult maja väärtusest	Mahakirjutus maja + maakrundi väärtusest
1. aste = 190.000.-	1. aste = 81.000.-
2. " = 171.950.-	2. " = 78.570.-
3. " = 155.614.-	3. " = 76.213.-
15. " = 46.974.-	15. " = 52.512.-
25. " = 17.312.-	25. " = 38.990.-

Mõlemad meetodid jätavad maakrundi väärtuse punktumataks ja viivad meija jäänuväärtuseni kr. 100.000.-; milleks on tulemus mõlema meetodi korrutamisel üks ja seesama. Esimesel viisil, nagu näha tabelist, langevad aga mahakirjutusorad palju suuremini, kui teisel juhul. Viimase meetodiga ongi saavutatud soovitud mahakirjutusorade languse nägemine. Alles arvatud ettevõtteile on see meetod kamelik veel sellepärast, et mahakirjutusarvud

ole erimeril aastail liiga kõrge, nagu see on
 lihtsal (. mitte kombineeritud .) viiril; noored
 ettevõttele, mis pole veel sisse loatitud, on
 väga lühkis, et erimeril aastail ei kaarmata,
 feda suurend mahakirjutusest ja ei vabena
 daks sellega ta kasa. —

Üldse on mahakirjutus järgi 2 ehk
 raamatuväärtusest praktilises elus loõnd
 hästi läbi ja leiab val laialdast tarvi
 tamiist.

3). Mahakirjutus langevate omade
 kaupa, kuid absoluutselt ühtlase inter
 valliga.

Literatuur. 1) Sommerfeld, Wert
 ansätze; ltk 58-60; 2) Le Coultre, Ab
 zehreibungsverfahren; ltk. 71-74;

Elmise meetodi juures mahakir
 jutusest moodustarid kyll protentu
 aalselt ühtlaseks jääva summa, aga
 ykskeisele järgnevad mahakirjutusest

eralduid ystävintä ikka vähenevä inter-
valliga. Mahakirjutus vähenev yhtlased
kiirenemisel. On aga võimalik vüa läbi
depressiooni absoluutselt yhtlase inter-
vallidega. See saavutatakse järgmis-
est:

Maetakse elueaga maxime juures
määratakse kõige pealt korrapärase
depressiooni absoluutne väärtus, kus
juures jagatakse nõutav väärtus
 $1+2+3+\dots+n$ summaaga, näit. 10. aast-
talise eluea juures $1+2+3+4+5+6+7+$
 $+8+9+10 = 55$ -ga. ¹⁾

Pähi vana juures väärtusega k. 100.000 -
on sellega absoluutne depressioon:

$100000 : 55 = 1818,18$. Sengemad
mahakirjutusorad oleks sellega:

¹⁾ Sommerfeld, Die Wertansätze
in der Inventur; ltk. 58-60.

$$1. \text{ aastal: } 10 \times 1818, 18 = 18.181, 81.$$

$$2. \quad " \quad 9 \times 1818, 18 = 16.363, 63.$$

$$3. \quad " \quad 8 \times 1818, 18 = 14.545, 45.$$

$$4. \quad " \quad 7 \times 1818, 18 = 12.727, 27.$$

$$5. \quad " \quad 6 \times 1818, 18 = 10.909, 09.$$

$$6. \quad " \quad 5 \times 1818, 18 = 9.090, 90.$$

$$7. \quad " \quad 4 \times 1818, 18 = 7.272, 72.$$

$$8. \quad " \quad 3 \times 1818, 18 = 5.454, 54.$$

$$9. \quad " \quad 2 \times 1818, 18 = 3.636, 36.$$

$$10. \quad " \quad 1 \times 1818, 18 = 1.818, 18$$

$$\text{K. } 99.999, 95 =$$

$$= \sim \text{K. } 100.000. -$$

See meetod on kavvitatav seal, kus tahetakse jõuda võimalikult ruttu vastava põhivara väiksemale raamatute väärtusele, kusjuures aga erimehete aase teile ei langeks liiga suure mahakirjutuskuluni, nullised eriti kardetavad uusite ettevõttele. Ta on ryumis ka niisugaste põhivarade juures, milleste eluiga lõppeb teatud kindlal ajavoo 2 mündil. -

4). Mahakirjutus aja 2 ehk auesti 2
muretennise väärtust.

Literatuur. 1) Jehmalenbach,
Dynamische Bilanz; ltk. 158-165;
2) Grossmann, Abschreibung als Kosten-
faktor; ltk. 224-228; 3) Le Coultre,
Abschreibungsverfahren; Handwörterbuch
der Betriebswirtschaft, veerg 75-77;
4) Schmidt, Organische Bilanz; ltk. 77 ja mujal.

See meetod tuleb ette mitmeme 2
garter variatsioonies ja mitmeme garter
nimetuste all. Le Coultre arvates pole
sel meetodil praktilist tähendust, vaid
lõhkitt ainult teoreetilise tähendus¹⁾

Selle meetodi järgi ei võeta mahakir-
jutuse aluseks mitte nõutamisväärtust,
vaid väärtus, mis on võimalik mahakirjutus 2
objektile arsaime muretenniseks ta elua lõpul.

---

1) Le Coultre, Abschreibungsverfahren, veerg 75.

Täinjuures tuleb eirata ka
reproduktiooni väärtust:

1. Reproduktsiooni väärtus ajamomendiks, millal tuleb asendada mahakiirjutusobjekt.
2. reproduktsiooni väärtus bilansipäeval mahakiirjutusobjekti elu vältel?

See meetod sai aluse inflatsiooni ajal tataraal. Et suuremala muunduse korral mahakiirjutusobjekt, oli vaja palju suuremaid vahendeid, kui seda lubasid senised mahakiirjutusarvud. Tõin tekkis vahel muundumise ja kulude ja mahakiirjutussumma vahel. Et saavutada nõuetavad kompensatsiooni, selleks püstitas tehniidit süsteemi, milles ta annab nõu bilansoida ja kirjutada maha ajalise reproduktsiooni väärtuse alusel. Põhjalikumalt uurimusele

1) Le Centre, Abrechnungverfahren; reeg 75.

2) Grossmann, Abrechnung als Kostenfaktor; ltk. 224.

võtab selle meetodi Schmalenbach omal dy² naamilises bilansiõpetuses.¹⁾

Selle meetodi püüdnud loeb Schmalenbach kõige pealt seda, et siin jääb keegi² tavaks makseriigutisobjektide eluea hindamine, sest suurte majandusüksuste juures, millised ei uuendu kaameeliga, pole üldse võimalik määrata teppemat eluiga.

Üldväärtuse jagamine üksikute bilansiasjade peale olewat vaid meele² voldselt lahendetar probleem. Edasi Schmalenbach juhib tähelepanu raskus² tele ja kindluselele ajaväärtuse hindamisel.²⁾

Ajavaadusest makseriigutamise meetodi paremusi näeb Schmalenbach kõige pealt selles, et ajaväärtuse print² siip loob ühtlase väärtuse aluse ja võimal² dab

1) Schmalenbach, Dynamische Bilanz; ltk. 159.

2) Schmalenbach, Dynamische Bilanz; ltk. 161.

juhusel, kui arakantamisorad on hinnatud
sieti, võrrelda usaldetavalt ettevõttele
vanemaid ja uuemaid põhivara osi. —

Edasi leiab Tehnalenbach, et see meet-
od võimaldab eiti hästi yhelisiliste
käitiste yheajalist võrdlust¹⁾. Ta juhib
ke tähelepanu tehnilisele raskusele, millelised
võrrelda mahakirjutus faktiivset yksik-
väärtust.

Groszmann²⁾ ja Orbach³⁾ ei püüda
ajaväärtuse printsiipi selle pärast, et
see teevast kindlusele elemendi kol-
kulatriooni.

¹⁾ Tehnalenbach, Dynamische Bilanz; lhk. 162.

²⁾ Groszmann, Abrechnung als Kostenfaktor; lhk. 207.

Orbach, Die Bilanz; lhk. 162.

3) Probentite tööja mahakirjutusele

- Litratuur. 1) Lehmalentach, Dyna-
mische Bilanz; ltk. 130-132; 2) Le
Coutre, Abschreibungsverfahren; ueerg 84-85;
3) Sommerfeld, Wertansätze; ltk. 60-68;
4) Fäs, Wertvermindernngen des stehenden Kapitals; ltk 69-74.

Yhtlane jagamine on võimalik ka
riis, kui lihtata mahakirjutusele
probentid. Põhimõte on riis see, et mahakirjutused tähendavad põhivara likvi-
deerimise näiliseks tegevust. Produkt
risaldab endas ori tooresmaterjalist, pal-
kadest, käitiskuludest, mahakirjutust ja
puhtkannust. Normaalsel produktiivoni-
protsentil investeeritakse uuesti oraal
materjali, palgade ja käitiskulude
jooks. Puhtkannu jääb aga efektiivseks,
samuti ka mahakirjutused. Vahel võib
vaid selles, et puhtkannu lahendatakse äri-
aasta lõpul oraaliseelt või täiesti kannum-
otstarveteks,

Kuna produktide hinnaste kalkulatsioonid rahakirjutus jääb reisima pangas arvel niikaua, kui suurestotakse selle eest uus arvaine. See summa võib kasutatud saada, kas võlatustühendamiseks, ta eest võib osta väärt paberid, kauppu etc. Igakord see summa aga loob rüüsi või säätab protentid, ja selle pärast pole vale, kui liidetakse need protentid rahakirjutussummadele.

Ka see meetod on leidnud uurimust Schmalenbachilt¹⁾ tema oma põhjalikkunaga. See meetod on Schmalenbach'i järgi tarvitetas eeldusel, et sarnane rahakirjutuse teel tekkinud kapital jääb tegelikult ettevõttesse.

Toome siinjuures näite Schmalenbach'i järgi²⁾:

---

¹⁾ Schmalenbach, Dynamische Bilanz; ltk. 130.

²⁾ Schmalenbach, Dynamische Bilanz; ltk. 131.

Oletame, et üks ari on maksnud kr. 100.000.- ja ta tuleb kirjutada maha 10. aasta jooksul. Tüü raame oletusel, et mahakirjutus syymit võrdsete osadena järgmised aastalised mahakirjutused = summad:

	Ilma liit = protsentideta	5% liitprotsentidega
1. aasta	10.000.-	7.950.-
2. "	10.000.-	8.347.-
3. "	10.000.-	8.765.-
4. "	10.000.-	9.204.-
5. "	10.000.-	9.664.-
6. "	10.000.-	10.147.-
7. "	10.000.-	10.655.-
8. "	10.000.-	11.187.-
9. "	10.000.-	11.747.-
10. "	10.000.-	12.334.-
	<u>100.000.-</u>	<u>100.000.-</u>

Tüt on näha selgesti, kuidas liit = protsentiline mahakirjutus muundab

Yhtläse mahakirjutuse progressiivseks.

Valem liitprotsentiliste mahaz
kirjutuste arvutamiseks areneb järgz
mürelt:

K = kuluväärtus

R = jäämuväärtus

A = mahakirjutussumma erimüel aastal

p = protsendimäär

n = mahakirjutusobjekti eluiga

Mahakirjutused liitprotsentidega
arvuvad geometulise rea valemiga:

$$A \frac{1,0p^n - 1}{1,0p - 1}$$

$$K - R = A \frac{1,0p^n - 1}{1,0p - 1}$$

$$A = \frac{(K - R) 0,0p}{1,0p^n - 1}$$

C). Kaudne mahakirjutus

Literatuur. 1). Groszmann, Beschreibung als Kostenfaktor; ltk. 198-205;
 2). Groszmann, Betriebsbilanz; ltk. 102-108;
 3). Fäs, Wertvermindernngen des stehenden Kapitals; ltk. 92-132; 4). Stern, Buchhaltung = Lexikon; ltk. 55; 5). Jehmalen = buch, Dynamische Bilanz; ltk. 122-129.

Kõik eelkõrtestatud mahakirjutus = meetodid olid närimetodid direktne ehk otsekohene meetodid, sest mahakirjutus väetab nende juures ette otsekohene mahakirjutusobjekti väärtusest. On olemas aga veel indirektne ehk kaudne meetod, kus mahakirjutussammad ei väeta mitte mahakirjutusobjekti väärtusest maha, vaid moodustatakse mahakirjutusobjekt ^{bilansi} passiivi poolel eriline mahakirjutus = fond. Selgituseks koostame praktilise näite.

Olgu meil masin väärtusega kr. 10.000.-, mille eluiga hinnatud 5-aasta peale, kus 2 juures soovitakse kiiretada see masin maha võrdsete aastalike mahakirjutus = arvudega, oletusel, et jäänuväärtus 5. aasta lõpul kasvab gressade, reparatuuri- ja kausi, taskulud. Sellega oleks aastaline maha = kirjutus osa: $10.000 : 5 =$ kr. 2.000.-

Aktiiv.	Bilanss 1. aasta lõpul.	Passiiv.
---------	-------------------------	----------

Masinad 10.000.-	Mahakirjutusfond 2.000.-	
----------------------------	------------------------------------	--

Aktiiv.	Bilanss 2. aasta lõpul.	Passiiv.
---------	-------------------------	----------

Masinad 10.000.-	Mahakirjutusfond 4.000.-	
----------------------------	------------------------------------	--

Aktiiv.	Bilanss 3. aasta lõpul.	Passiiv.
---------	-------------------------	----------

Masinad 10.000.-	Mahakirjutusfond 6.000.-	
----------------------------	------------------------------------	--

Aktiiv.	Bilanss 4. aasta lõpul.	Passiiv.
---------	-------------------------	----------

Masinad 10.000.-	Mahakirjutusfond 8.000.-	
----------------------------	------------------------------------	--

Aktiiv.	Bilanss 5. aasta lõpul.	Passiiv.
---------	-------------------------	----------

Masinad 10.000.-	Mahakirjutusfond 10.000.-	
----------------------------	-------------------------------------	--

Kaudne mahakirjutusmeetod on tarvitatav vaid erilisel olukorral ja juhuseil. Tõsis-
 jushikkude efektiivse juures tulevat see
 meetod vaid erakordselt ette. Nimelt
 olevat see meetod tarvitatav vaid niisug-
 zaste põhivarade juures, mis teatud aja
 järgi muutuvad täiesti või peaaegu
 täiesti väärtusetuks, kusjuures nende
 varade korrasloiid ei arvata mitte nende
 väärtuse hulka.

mis...
 Rehm...
 efektiivse...
 fukti ja põhivarade...
 väärtuse...
 on...
 igale...
 seetõttu...
 kus...
 Rehm...
 lüh...

8. Mahakirjutuse raamatutehnika.

Literatuur. 1). Grossmann, Beschreibung als Kartenfaktor, ltk. 174-180;
 2). Grossmann, Betriebsbilanz; ltk. 100-108 ja 125-134; 3). Rahm, Die Unterten im Fabrikbetrieb; ltk. 48-51.

Sprikute mahakirjutuseorade määrat-
 misel on olukas mitmeneguseid viise.

Rahm soovital koostuslikes
 ettevõtteis tarvitada põhivara karto-
 teeki ja põhivaražurnali. Iga põhivara
 arja jaoks on eriline kaart. Iga ar-
 on nummerdatud. Numbrid on pandud
 igale asjale külge. Märgate juures tarvi-
 tetakse valatud või metallist numbreid.
 Kus puudub kartoteek, val kirjutatakse

Rahm, Unterten; ltk. 49.

kõik varaajad numbrite järjekorras žurnali
 Kartoteegi või žurnali nummad kuu-
 ahtre kuurivisi yle mahakirjutuste arvesta-
 mise arvele. Iga osakonna jaoks on kogu-
 leht ybritute postidega, millised võetakse
 gles kalude statistikas. Mahakirjutuste
 arvestusarve peab korakaalustama arvestus-
 perioodi lõpul.

Reparatuuride raamatutehniline käsi-
 amine on väga mitmesugune. Mõeldiselt
 püütakse need mahakirjutada ja kanda
 raamatuisse kalude näol. Majanduskult
 on see õige viis, kui tegevust korvashain
 reparatuuridega, millised on korralised ja
 lähivad selle majandusperioodi korral, mille
 vältel need tehtud ja mille kuludeks need
 arvestatud. Suurte, erakorraliste parenduste
 puhul lisatakse parenduskulud põhivara
 väärtusele ja tõdetakse vastavalt maha-
 kirjutuse proportsionaalsuure.

Mõned kätilised kirjutavad sageli
 oma põhivara eest enam maha, kui see harilikult

karvilik. Tarnereid mahakirjutusi nimetatakse erakavalimite ja nad moodustavad, niikaugele kui nad yletavad vastava mahakirjutusobjekti tegeliku väärtuse vähe-
 nemise, peidetud reservid ettevõttes ja nendega ei tule arvestada omakulu ja ylobe kuluarvestuses. On olemas väiteid, mis kirj-
 jutavad oma põhivara maks kuni k. 1. ja mis ei võta ette enam niingisuguseid mahakirjutusi. Sellelähil aga kirjutavad nad ära oma peidetud reservid, sest niig-
 vad vastaselt omi raadusi odavamalt suhtu-
 liselt tegemata mahakirjutusele. —

Põhjalikuma ylevaate põhivara liiz kumise kohta mahakirjutusarvete kaudu annab Groszmann¹⁾, kes jagab liikumise mahakirjutusarvetel: 1) juuretulekud ja 2) äraminekud²⁾.

-
- 1) Beschreibung als Kartenfalter; ltk. 158-180
 2) Betriebsbilanz; ltk. 125-134.
 1) Groszmann, Betriebsbilanz; ltk. 125.

A. juuretulekud: uuesti nõutamisest, asendamisest ja korrashoiuksel.

Juuretulekud võivad olla näiteks tervete masinate kaupa kui ka ybritute masina osade kaupa.

1. juuretulekud uuestinõutamise mõttes (uueendused).

a). juuretulekud võivad moodustada käitise laienemise, näit. kui seadise sisse uued masinaal täiesti teiselt, ilma olemasolevate

b). juuretulekud võivad olla aga ka asendamise mõttes: uued masinad asendavad vanade asemel. Masinate koostis jääb muutumata.

c). kui juuretulekud heitakse niivõrd madal, et uued masinad ei jõua asendada vananenud masinaid, mis masinate põhikoostis vähenel. Siamesik on siis suurem, kui juuretulek.

Marinaist öeldu on maksed ka kõigi
farte põhivarade kohta.

Zurnaali laenuid oleks siinjuures
uuesti näütamine pahul:

Põhivara (marinate). arve
Kassa arvele.

2. Juurekulud korrashoiu mõttes.

Korrashoiukulud tulevad kindlasti
nõuda lahus uuenduste kuludest. Korras-
hoiukulud on väärtustalalhoiidvad kulud,
uuenduskulud on aga väärtust tõstvad
kulud. Praktiliselt on aga raske määrata
kindlaks, misugused kulud on väärtust
alalhoiidvad ja misugused on väärtust
kõrgendavad. Väärtust alalhoiidvad kulud
tulevad kanda yle kulude arve, väärtust
tõstvad kulud aga põhivara arve kaudu.
Paljud käitised aitavad end vältel, et
nad vaid väiksemael parandus kulud
kannavad kulude arve kaudu, suuremad
aga juba põhivara arve kaudu

Haakiliselt orienteeritud bilansiteos
reehtikud kannavad ka suuremad parandus-
dus- ja korrektsioonikulu kulude arve
kaudu, mis dünaamikutele vastavad
matu, sest ta ei võimalda korralikku
eduväljendust.

Johmalenbach loeb kõige õigemaks
lisada paranduskulud vastava põhivara
väärtusele ja siis koos maha kirjutada.¹⁾ Sellega vastutab ka mahakirjutus-
objekti jäägi väärtuse suurenemise. Siin
peab mahakirjutussumma olema vastas-
valt suurem, mille abil korigeerub
langer mahakirjutusosa jäägi väärtusest.

B. Araminekid: mahakirjutatud väärtuste
valdamise protsess.²⁾

1. Jäägi väärtuse murus.

Misuguse väärtuse ni peab kirjutama
maha?

¹⁾ Johmalenbach, Dynamische Bilanz; ltk 142-144.

²⁾ Gossmann, Betriebsbilanz; ltk 129.

Telle kysimusele võib vertata iga asja kohta isemoodi: majad ja^unumisväärtused, masinad ja varumaterjali väärtused, müüjad loenäevuse piires, patendid, valud, lojad, kästeed, firmad ja täised ära- ja müügid väärtused nullini või k. t. ni.

Mitte alati pole võimalik oodata käitise asjaga, näit. masinaga, niikaua, kuni jõuab kätte ajamoment, kus see vara on saavutanud varumaterjali väärtuse. Sageli tehnilised edusammud muud suunivad, samuti konkurents, et relatiivselt veel jõudlusvõimelised masinad arendatakse uute, tehniliselt täiuslikumaga

2. Täiendav väärtus ja kehtivuskulude raamatutehniline käsitlemine¹⁾

Oletame, et nyydad käitise ja lüz
narkis

¹⁾ Grossmann, Betriebsbilanz; lük. 130

²⁾ Grossmann, Abrechnung als Kostenfaktor; lük. 116.

on võrdne järgi väärtusega kr. 1.000.- ja
 kulud koristuskulud kr. 250.-. Uuendus-
 arvet si ole katud risse. Saame järg-
 misel järgnevalt lauseidid :

1). palga arve

kassa arvele . . . . . kr. 250.-

Antud koristuskuludeks

2). Käitise arve

palga arvele . . . . . kr. 250.-

Käitise arve koormenüses koristuskuludega

3). kassa arve

põhivara arvele . . . . . kr. 1.000.-

Myydud varina lunastiseks .

Sellega koristuskulud - kr. 250.- kaja-
 lavad endast kaja, millega on koormatud
 käitise arvet, mille läbi käitise kassa
 on vähenend kr. 250.- võrra .

Kui aga mahakirjutetav käitise arvi
 oleks kirjutetud maha kr. 250.- ni, siis

ei oleks tekkind kahju; sest et myygi-
lunastis katal jäägi väärtuse ning ko-
ristuskulud. Siin saaksime järgmised
žurnaali lausedid:

1). Kassa arve

Mitmele arvele:

põhivara arvele . . . . . kr. 750.-
Käitise arvele . . . . . " 250.-

Myygi lunastise kr. 1.500.- puhul olek-
sid järgmised žurnaali lausedid:

1). Palga arve

Kassa arvele . . . . . kr. 250.-

2). Käitise arve

palga arvele . . . . . kr. 250.-

3). Kassa arve

Mitmele arvele:

põhivara arvele . . . . . kr. 750.-
Käitise arvele . . . . . " 750.-

Kasu ($750 - 250 =$) kr. 500.- erineb käite
 lisarvel. Ta võiks aga üldiselt saada
 ka kassa arvele:

1). Palga arve

Kassa arvele . . . . . kr. 250.-

2). Käitelisarve

palga arvele . . . . . kr. 250.-

3). Kassa arve

põhivara arvele . . . . . kr. 1.500.-

3) Kuna põhivara arvel seisab vaid
 väärtus kr. 750.-, myygitunustis on
 aga kr. 1.500.-, siis tekib kasu kr. 750.-
 ruuruses, mis tuleb katjunde ja kerude
 arvele lausendiga:

Põhivara arve

Katjunde ja kerude a-l kr. 750.-

Tellega kompenseerub kahju kr. 250.-
 suuruses käitisarvel ja tehil effek²
 siinne kasu kr. 500.-

Selneid näidetes me kandrime edus
 muutuse käitisarve ja varamuutuse
 vastava väärtuse kaudu. Teitner¹⁾ soovib
 tal aga kanda ka edumuutuse vara
 ehk põhivara arve kaudu. Tel viiril
 soovitame järgmised žurnaalilausendod:

1). Palga arve

Kassa arvele . . . . . kr. 250.-

2). Põhivara arve

Palga arvele . . . . . kr. 250.-

3). Kassa arve

Põhivara arvele . . . . . kr. 1.500.-

Kuna põhivara arvel on vaid järgi²
 väärtus

---

¹⁾ Teitner, telbit kortensrechnung; ltk 156.

kr. 750.- nurras ning järgneb koormatus
 kr. 250.- aõna, siis tekib müügilunastise
 kr. 1.500.- juures kuni kr. 500.- nurras.
 Sellega on klll meetodil saadud sama
 tulemus arvestuslikult, aga käitis 2
 majanduslikult vaatekohast vaadelduna
 ei või nimetada seda meetodit kor 2
 rektiks, sest et kahjul ja kasul teki 2
 vad põhivara arvel. Nad peabid aga
 ennem olema yhenduses käitiskamga,
 sest neil viimaga enam põhjustikke
 sugulust. Niipea aga, kui ettevõtte asja-
 de ärakoristamine annab samasid edu 2
 murete summe, et viimased mõjuvad
 funduvalt käitiskamle, tulevad nad
 kindlasti eraldada käitiskam arvestusest.
 Kui näit. mahakirjatusobjekt ostuhinna 2
 ga kr. 100.000.- kirjuteti maha kandreht
 kr. 20.000.- ni, müüakse ära kr. 25.000.-
 eest kamga kr. 50.000.-, siis on sarvi 2
 tarvda reamatu tehnilist ryndumust
 kanda yhe eritise arve kaudu.

Großmann soovitatav muetada need arvet, vanamaterjali müüraha, muetmise arveks¹⁾ Verwertungskonto für Altmaterialien j. või koristusraa (Abbaukonto), kui koristamine on ühenduses suure töö₂ kulutisega. Tis maksime järgmised für₂ naalilausendid:

1). Uuendusarve

Maximale arve . . . . . Kr. 80.000.-

2). Koristusraa

Maximale arve . . . . . Kr. 20.000.-

3). Palga arve

Kassa arve . . . . . Kr. 5.000.-

4). Koristusraa

Palga arve . . . . . Kr. 5.000.-

¹⁾ Großmann, Betriebsbilanz; ltk. 133.

²⁾ Großmann, Abschreibung als Kostenfaktor; ltk. 168.

5). Kassa arve

Keristusarvel . . . . . kr. 45.000.-

6). Keristusarve

Kahjude ja kamade arvel . . . kr. 50.000.-

*Georgmann jagab mahakirjuse
sund kätte kuni: 1) analitilise mahakirjuse
teaduse, 2) intermedialise*

A. Analitilise mahakirjuse

*Need jagunevad omakorda 4 rühma:
1) teaduse mahakirjused, 2) kaanonid
3) mahakirjused, 4) mahakirjused*

*A. Teaduse mahakirjused
1) teaduse mahakirjused
2) teaduse mahakirjused*

9. Mahakirjutuste bilansitehnika.

Literatuur. 1). Großmann, Abschreibung als Kostenfaktor; ltk. 190-209;
2). Großmann, Betriebsbilanz; ltk. 99-111.

Großmann jagab mahakirjutused kahte liiki: 1). Avalikud mahakirjutused, 2) internsed ehk

A. Avalikud mahakirjutused.

Need jagunevad omakorda: 1). otsest kohest mahakirjutused aktiivist, 2). kaudset mahakirjutused passiivist (uendusarve).

1. Otsekohesed mahakirjutused aktiivist.

Bilansis erineb mahakirjutused väär-
sus

järgmise skami järgi:

a) Horisontaalselt arendatud bilanssi₂ postid.

a a). kujundatud aastate viisi

Aktiiv.	Võlgkõnnaide.			Bilanssi Passiiv.
Wäärtus 31.12.1919.	juuretulek	äraminek	Mahakirjutus	Wäärtus 31.12.1920
Maximal 50.000.-	5.000.-	3.000.-	5.200.-	46.800.-

Juuretulek ja äraminek rühmitatakse vastupidises järjestuses, mis võib võrd₂ reile tulemusile. Kui juuretulek on rühmitatud aasta algul, siis kujutatakse seda waha samuti nagu mahakirjutusobjekti väärtust, teisel juhul aga pro rata temporis vii- geldre mitte, kui juuretulek rühmitatakse ette- võtte varasse alles käitiseperioodi lõpul.

b b). Kumulatiivselt kujundatud.

Bilanssi väärtusi võib kujundada ja arendada ka kumulatiivselt, kusjuures nii

juuretulekad ja äraminekud kui ka maha-
kirjutused summitakse alates erimeest
aastast. Järgnevas näites arveväärtus
kr. 150.000.- kajurduks mahakirjutusobjekti
algväärtust

Aktiv.

	Juuretulek kuuni 31.12.1919	Äraminek kuuni 31.12.1919	Mahakirjutused kuuni 31.12.1919	Väärtus 31.12.1920
Masinaid 150.000.-	21.000.-	15.000.-	109.200.-	46.800.-

Tarnusel kumulatiivsel viisil tuleb
bilansiposte harva ette. Palju sageدامینه
yhendatakse irstekis aastaline ja kumu-
latiivne kajundus. Harilikult erinevad
süis vaid mahakirjutused kumulatiivtult
Korisonaalse bilansiväärtuste ku-
jundus on tekkind alles vumaneil aastal-
kymneil ja ei ole yldiselt harvitusel.
Sagedamini kohtuvad meile vertikaal-
selt arendetud bilansipostid. Ka siin
on harvitusel aastate viisi ja kumula-
tiivne kajundus.

b). Vertikaalselt kujundatud bilansi-
postid.

a a). aastale viisi kujundatult

Aktiv.	Ypriknäide
Maxinaal ... kr. 50.000.-	
+ juurekohk... " 5.000.-	
	<u>Kr. 55.000.-</u>
- äraminek... " 3.000.-	
	<u>Kr. 52.000.-</u>
- mahakirj jutus... " 5.200.-	Kr. 46.800.-

Mahakirjutused on võetud selles näites
nii, et saabuks ymarqured bilansiväärtused.

b b). Kumulatiivselt kujundatult

Aktiv	
Maakrundid, hooned ja seadeldused . . .	kr. 48.322.144,56
Mahakirjutused	
kuni vi. 12. 1919 "	<u>23.516.052,18</u> kr. 24.806.092,38.

Kumulatiivse vähi juures puudub täiesti
 glevaatlikkus grikute mahakirjutuste
 kohta, selle pärast ei pooldata ka seda
 meetodit.

e). Bilansipostide ghorizontaalne
 ja vertikaalne areng.

Horizontaalne bilansipostide areng
 püüab anda bilansile talle kuju. Ta
 on soodne tarvitada mahakirjutuskohustus-
 liikude bilansiarjade juures. Tähtsaks
 juuraks võib muumikokkuvõtte mõttes,
 kui ka glevaatlikkuse mõttes rõhutada
 nende vertikaalselt. Palju muumivõtte-
 de horisontaalne kujundus annab kaht-
 lemata parema glevaatlikkuse, kui ver-
 tikaalne.

2. Kaudne mahakirjutus passiivist
 (uueksarve).

Selle meetodiga tutvusime juba
 eelpool (vaata ltk. , kaudne maha-
 kirjutus).

riispraktume riisvaid uuendusarve raamatu tehnilise käitluse juures.

Uuendusarvet karvatakse peale ka otsekohese funktsiooni (väärtuse arvendusarvuna). veel sageli reserveeritud soetusks. Selle pärast võib praktilises elus sageli panna tähele, et uuendusarvet ei karvata õieti, eriti siis, kui asja tuleb ymbervahetada enneaegu.

Näide: maxin seisab raamatutes nõu-
tamisväärtusega kr. 13.000.-, ta lõpu-
väärtus on väetud kr. 1.000.-. Oletame,
et selle maxina eluiga on waartat, kuid
ta korveldeti 7 aasta lõpul, sest need
leintired tegid ta võitlusvõimetuks.

Selle maxina müügi lunastis olgu
kr. 2500.-. Uuendusarve raab sellega selle
maxina eest $7 \times 1.200 =$ kr. 8.400.-. Karko-
line žurnaali lausend oleks riin:

Kahjude ja karude arve

Uuendusarvele . . . . . kr. 1.200.-

Bilans näitab marina väärtuse kahta
järgmist seisu:

Aktiiv.	Bilanss.	Passiiv.
Marinaal kr. 180.000.-		Uuendusarve kr. 50.000.-

Uus marin määrab ühes montaažiga
kr. 24.000.- Järnaabi lausevad sel puhul:

1). Marinale arve
Kassa arvele . . . . . kr. 24.000.-

2). Uuendusarve
Marinale arvele . . . . . kr. 24.000.-

Aktiiv.	Bilanss.	Passiiv.
Marinaal kr. 180.000.-		Uuendusarve kr. 26.000.-

Juurte tulek marinale arvele lõpetab
lõpu, aga veel mitte raamatukirje kantud
jäägi väärtus kr. 4.600.- (kr. 13.000 - kr. 8.400)
jääb edasi arvele, ehkki veel marin, millest

on tulnud see väärtus, on juba müüzd
dud. Selle vea paranduseks tuleb teha
järgmised žurnaalilausedid:

- 1). Muendusarve
Marinate arve . . . . kr. 8.400.-
- 2). Kassa arve
Marinate arve . . . . kr. 2.500.-
- 3). Kohjude ja kamade arve
Marinate arve . . . . kr. 2.100.-
- 4). Marinate arve
Kassa arve . . . . kr. 24.000.-

Oletame, et eelmises näites enne
aegu kõrvaldetud marinat karistati
tähtajani, milleks on lõppend muendus,
s.o. 10. aastani, siis tuleks lõpetada
muendusarve. Tähtajale selle juures
järgmised žurnaalilausedid:

I. Ilma nähtavusest katyjude ja korude arvel:

- 1) Uuendusarve
Marinate arvel . . . . . kr. 12.000.-
- 2) Kassa arve
Marinate arvel . . . . . kr. 1.000.-
- 3) Marinate arve
Kassa arvel . . . . . kr. 24.000.-

II. Nähtavusega katyjude ja korude arvel:

- 1) Uuendusarve
Katyjude ja korude arvel . . . . . kr. 12.000.-
- 2) Katyjude ja korude arve
Marinate arvel . . . . . kr. 12.000.-
- 3) Kassa arve
Marinate arvel . . . . . kr. 1.000.-

4). Marinak arve

Kassa arvele . . . kr. 24.000.-

Deebet.		Kredit.	
Bilanssi a.-le	kr. 180.000.-	Uuendusarve . . .	kr. 12.000.-
Kassa a.-le u	24.000.-	Kassa a.-l . . .	" 1.000.-
		Bilanssia.-l . . .	" 191.000.-
<u>Kokku</u>	<u>kr. 204.000.-</u>	<u>Kokku</u>	<u>kr. 204.000.-</u>

B. Interni ehk ette arveste-
tud mahakirjutus.

Avalikule mahakirjutusele bilanssi ja kahjude ja kasude arvesse sisaldavate nimetatud "interni mahakirjutus". Seda mahakirjutust ei ole näha ei bilansis ega ka kahjude ja kasude arves; ta arvestatakse juurde ette ära ja kantakse arve kaudu, mis jääb avaldamata. Enimasti tarvitatakse selleks fabrikatsiooniarvet. Selle

arve kaudu kantakse fabrikkööni kulutiste
kärval ka mahakirjutused. Kui näiteks
vaja kirjutada maha põhi varalt teatud
summa, siis žurnaali lauseid oleks:

1) Mahakirjutusarve

Mitmetele põhi varade arvele

2) Fabrikkööni arve

Mahakirjutuse arvele

Fabrikkööni arvel saadud kogu
ilmub, vähenedesult mahakirjutussumma
võrra, kahjude ja kasude arves.

Interne mahakirjutuste mõju
ettevõtte edule on samasugune nagu
avalikkude mahakirjutuste mõju.

Bilansis ei leia internelt arves
teatud mahakirjutus mingisugust väl-
jendust, sest bilansis arvuvad sel juhul
nettopostid.

Interne mahakirjutus kuulub nende
vahendite hulka, mis aitavad varjata
ettevõtte teelikku seisukorda vähespool. —

10. Ettevõtte põhivara finantseerimine.

Literatuur. Käesolev peatükik on seotud kokku peaaegalt eramaa- ja dardeaduse loengute järgi, mis loe-
suel Tartu ülikoolis härra dotsent
Karl Mülleri poolt.

Nagu meil teada, ettevõtte põ-
hivara koosneb mobiilseist ja immo-
biilseist hagedest; vanaeid nimet-
atakse ka kinnisvaraks. Vaatleme siin
peaaegalt kinnisvara finantseeri-
mist.

Kinnisvara finantseerimise all
mõistetakse kapitali või krediidi mu-
retsemist kinnisvara ostuks. Et iga
ettevõtte kinnisvara on määratud
pikaajaliseks tarvitamiseks, siis kõik
kapitalid, mis muudetakse kinnisvara
ostuks, on pikaajalised krediidid.

Tarnasid kapitalisid võib saada:

- 1). täiendavate aktsiate väljaandmise teel, 2). obligatsioonide väljaandmise teel, 3). pikaeelise pangakrediidi teel, 4) hgz proteegi kirjade vastu.

1). Finantseerimine kinnisvara muu rebrumiseks täiendavate aktsiate väljaandmise teel.

Tel puhul antakse välja uued aktsiad. Saadud raha läheb kinnisvara muu rebrumiseks. Tarnasel teel saadud kapital on ikka tähtajata ja pikaeelise line

2). Finantseerimine kinnisvara muu rebrumiseks obligatsioonide väljaandmise teel.

Tarnasel teel saadud kapital on ikka võõrskapital. Obligatsioonärid on ettevõtte kreditorid, kes saavad aasta lõpul teatava % . Tarnasel obligatsioonid võivad olla: a) nimelised, b) ettenäitaja peale.

Nimeliste obligatsioonide väljaandmine on raduselt lubatud kergemini ja ilma formaalsete, kuid nende obligatsioonide liikumine ja edasiandmine on seotud mitmesuguste formaalsetega. Igakordse edasiandmisel tuleb teha obligatsiooni teisele küljele vastav edasiandmise märkus. Samuti tuleb see märkus kanda nisse vastavaise raamatu juurde.

Obligatsioonid ettenäitaja peale on väljaandmisel seotud mitmesuguste kitsendustega. Kuid nende liikumine börsil on ilma formaalseteta. Et ka 2 rühma neid paremini, mis nimelised obligatsioonid väljaandmisel ja ka neid paremini, mis ettenäitaja obligatsioonid liikumise suhtes, selleks on praktikas loodetud vähe järgrühme vms:

Kõik obligatsioonid antakse välja teatava pangaga nimel ja pank juba onaltpealt müüb neid obligatsioonide edasi, märkides üles teisele küljele

oma blanko-šüiro. Tarnane blanko-šüiro
panga poolt ei koguksa seda veel mitte
orta neid obligatsioonid, kui vastas ette
võte, kes andis vähi neid, jääb maksmis-
jõuetuks.

Obligatsioonid on võlatokumendid,
millist järgi võla tagasimaksmine
määratakse ainuüksi debitori poolt.
Obligatsioonid makstakse harilikult
tagasi teatava kirjaliku järgi. Tagasimaks
sünnib 5-6 aasta pärast. Tüürki
võib omanik tarnase obligatsiooni vähi
andmisel puhul tingida vähi obligat-
iooni tagasiõiguse enne kirjaliku
metetud aega. Tarnased obligatsioonid
antakse vähi igakord teatavate tingi-
musega: teatar 70-näär ja tagasimaks
maks viis. Kuid debitor-ettevõte
võib tingida vähi, et tal oleks tark-
konnal võimalik konverteerida neid
obligatsioonid, s.o. vahetada neid obli-
gatsioonid teiste vastu, mis ettevõttele
kuidagi viisi soodsam: väiksem protsent-
näär, pikem tähtaeg.

3). Kinnisvara finantseerimine pikaajaline pangakrediidiga.

See finantseerimisviis tuleb ette üsna harva. Nad olid tarutud Saksa maal. Kuni 1907 aastani oli Saksa maal keelatud igarugune lahkete enisjoni. Et aga finantseerida tööstust ja kaubandust, andsid pangad pikaajalist krediiti - 10 aasta peale või veel kauemaks ajaks, tagarimaksmaga kuld- või välistalutus. Tarnused tingimused viisid aga ettevõtte-deebitori raskesse seisukorda.

4). Kinnisvara finantseerimine hüpoteegi kirjade abil.

Hüpoteekkrediit avatakse vastavalt hüpoteekpankade poolt või erainkute poolt, kui kinnisvara onub linnas. Väga harva avatakse sarnane krediit pollumehile ja veel harvemini tööstusele.

Hüpoteegikirjad, mis antakse välja

Kinnisvara finantseerimiseks on kahte liiki:
 1) liikuvad hüpoteegid (. Verkehshypothek),
 mis määratud liikumiseks, 2) kindlustus
 hüpoteegid (. Ficherungshypothek).

Liikuvad hüpoteegid seatakse kokku
 ku vastava kinnisvara omaniku poolt
 notaari juures ja märgitakse krepost
 raamatusse vastava № ja summa num-
 ruse, lähendades, et on antud hüpote-
 eek vastavas summas. Siis omanik saab
 kirja tagasi ja võib selle ära müüa ja
 saada nüüsi tarvilikku kapitali.
 Liikuvad hüpoteegid võivad olla, kas
 ainult $\frac{1}{2}$ -lised või ainult seatava
 $\frac{1}{2}$ -lise kustutusega iga aasta järgi.

Kindlustushüpoteegid seatakse kokku
 samuti, nagu liikuvadki. Kuid nad ei
 ole määratud otsekohe müügist vaid krez-
 diidi kindlustuseks pangale. Tarnust hüp-
 oteeki ei kirjuteta mitte täissummas,
 vaid seatava summani (. näiteks k. 2.000.-ni).

Hüpoteeki võib anda välja mitme-
 reks otstarveteks:

- 1) Et mobiliseerida teatavat osa sellest kapitalist, mis oli vahetatud kinnisvarasse.
- 2) Yuurte tehniliste ehituste puhul, kus need ehitajad võtavad oma peale ehitada ortja maakrundile hooneid. Sel juhul nõuavad ehitajad kindlustusi maakrundile antava hüpoteegi näol. Kui ortja jääb maksumõelduks, siis on neil ehitajail eesõigus maakrundi peale ja ühes sellega hoone peale, mis asuvad sellel maakrundil.
- 3) Majade või maakruntide ostavõla laramiseks.
- 4) Et saada pangult kontokorrenti krediiti.

Hüpoteegi % - maksm ja kapitali taga-
nimakm järgi hüpoteegid jagunevad:

- 1). Protsentilised hüpoteegid, mille järgi iga aasta makstakse ar-
nult teatav %.
- 2). Amortisatsioonilised hüpoteegid, kus makstakse iga aasta mitte

ykri 2% , vaid ka teatar nemma völa
 tankis. Tarnand hüpoteegid võivad
 olla neutraalsed annuiteediga. Tel
 puhul kustutatakse summa ja maks
 takse 2% kindlas määras, näit kapitali
 talist 5% protentivakem ja 5% kapitali
 tali kustutuseks, s.o. võetakse algsumma
 mast 10% . Nad võivad aga olla ka
 muutliku annuiteediga, kus 2% arvatakse
 jäägi 2 ehk raamatuväärtusest; sellega
 vahemel annuiteet iga aasta.

3) Hüpoteegid amortisatsioonifondiga.
 Tarnand hüpoteegid tulevad siiski harva
 ette. Neid tarnitakse vaid hüpoteegiz
 pankade poolt, kus igaaastalised kustut
 tused kantakse amortisatsioonifon
 di ja määrasest summast arvatakse
 maha 2% võlgniku kasuks. 2% summa
 läheb kapitali kustutuseks.

Uute ettevõtte finantseerimine.

Selle all mõistetakse kinnisvara
 omanikkude kapitaliga varustamist, et

vää lõpule ehitustöö. Sün kapital antakse
 välja, kas pangult või valitsuselt ja
 nimelt siis, kui on lõpetatud teatav
 osa eelvõhert. Nii antakse I lain
 alusnygri lõpetamisel, II - reinte lõz
 pzetamisel, III - ehituste kadusealla viiz
 misel. Iga lainu kohta reatelse kokz
 ku ajutised hupotezid, mis ehituste
 lõppedes vahetatakse ymber päris hupoz
 teziks. -

Kõik ehitused...
 I hupoteek ko 5...
 Ehitustööd...
 maks...
 kinnitusp...
 palke...
 maksid...
 Heja...
 1/4...
 1/4...
 päev...

II. Kinnisvara ort ja nyygk.

Literatuur. Järgnev praktiline näide maja ortu ja nyygi raamatutehnika kohta on autori poolt kombineeritud andmete põhjal, mis autor saanud Tartu ülikoolis härra doktor Karl Mülleri poolt loetud ja korraldatud raamatupidamise loengutelt ja praktiliselt teilt.

Orime Johannsonilt maja kr. 10.000.- väärtuses. Selle maja peal on I hüpoteek kr. 5.000.-, $\frac{1}{2}$ - $\frac{1}{VIII}$, 10%. Ettemakstud riigimaksu kr. 50.-; maksmata riigimaksu kr. 30.-; ettemakstud kinnisuspreemia kr. 60.-; maksmata palga kojamees Kärneile kr. 10.-; ettemakstud palga teenija Tammele kr. 20.-. Maja orteti tingimused: $\frac{1}{4}$ nularatas, $\frac{1}{4}$ meie jooksvalt arvelt Sindi Pargas, $\frac{1}{4}$ rekstliga ja $\frac{1}{4}$ krediidis. Maja ortu 2 päev $\frac{8}{X}$, alginventari päev $\frac{1}{X}$ 1925.a.

Alaja orukbilans

Soharwsoni wõlad.

Soharwsoni wõlvõised.

Alaja hind	10.000.-	I hüpoteek:	5.000.-
Ehitemakstud riigimaks	50.-	10% ; 4p. $\frac{1}{12}$ - $\frac{1}{12}$ VIII	
Taanata yye	40.-	Hypoteegi % 67 p.p.	93,06
Ette wõttud kindlustus- preemia	60.-	Maksmata riigimaksu	30.-
Ehitemakstud palk		Ehitemakstud yye	70.-
teenija Tammele	20.-	Maksmata palk	
Kokku te wõlvõised	kr. 10.170.-	Wõlgaen kärele	10.-
		Kokku te wõlad	kr. 5203,06
		Maksumata	4966,94
Kokku	kr. 10.170.-	Kokku :	kr. 10.170.-

Pingimused nettonumma jagamisel $\frac{12}{8}$:

$\frac{1}{4}$ = kr. 1.241,74 sulavahas

$\frac{1}{4}$ = " 1.241,74 me jooksaole a-le S. Panges

$\frac{1}{4}$ = " 1.241,73 vekslika

$\frac{1}{4}$ = " 1.241,73 krediidis

Jurnaali laurendid ja vissekandidid
lebrid järgmised:

okt. 8

Johannsoni a-le

Mitmed arved

Kinnisvara a-le ... 10.000.-

Eksploatatsioon a-le ... 130.-

Uyruku a-le ... 40.- 10.170.-

188.

Okt. 8

Johannsoni a-l

Mitmele a-le

Hypotekide a-le	5.000.-	
Hypot. % a-le	93,06	
Riigimaksude a-le	30.-	
Kärneri a-le	10.-	
Eksploatatsiooniga a-le	<u>70.-</u>	5.203,06.

Okt. 12.

Johannsoni a-l

Mitmele a-le

Kassa a-le	1.241,74	
Loovale a-le	1.241,74	
Traktide a-le	<u>1.241,73</u>	3.725,21.

Kui oletame, et me peame selle maja
Johannsonile, siis tuleks bilansis "Johann-
soni nõudmised asemel kirjutada "Meie
nõudmised" ja "Johannsoni võlad" asemel
"Meie võlad".

^v Zurnaali lausendid ja risskanded oleksid
siis:

Okt. 8.

Eksploatatsioonid a-l

Kõrgeteegi % a-le 9,72.-

NB. Maja müügi juures tuleb lisaks
vabalausend hyspat. % peale
aja vahemikult alginaventeri päevast
1/2 meie juhusel 1/8 1/2. kuni maja müügi
päevani 1/2 meie juhusel 8/8 1/2. me kahjuks.

Okt. 8.

Johannsoni a-l

Mitmele a-le

Kinnisvara a-le . . . 10.000.-

Eksploatatsioonid a-le . . . 170.-

1.0170.-

190.

Okt. 8.

Johannsoni a-le

Mitmed arved

Hypoteekide a-e	5.000.-	
Hypot. 2% a-e	93,06	
Eksploatatsiooni a-e	110.-	5.203,06.

Okt. 12.

Johannsoni a-le

Mitmed arved

Kana a-e	1.241,74	
Jooker a-e	1.241,74	
Rimerride a-e	1.241,73	3.725,21.

Nagu näha neist näidetist, kantakse
meja ortu puhul mitmemõõruud ettemaksu-
tund ja ettemadul summad eksploatatsio-
oni arve kaudu, kuna mitmemõõruud
maksuata ja saamata summade arvatakse
erilised arved ./- gyruiku arve, riigi z
maksude a-e, kärneri a-e ./- need arved on

191.

iniklikud arved.

Ma ja müügi puhul lähevad aga
kõik ettemakstud ja ettesaadud kui
ka kõik maksmata ja saamata summad
eksploatatsiooni arve kaudu.